

ΑΠΕ & χρηματοοικονομικά εργαλεία:

Προς μια νέα ενωσιακή κατεύθυνση καθαρής ενέργειας και αγοράς

Η μελέτη εξετάζει τα νέα ευρωπαϊκά μέτρα που αφορούν τη βελτίωση του σχεδιασμού της αγοράς ανανεώσιμης ενέργειας (ΑΠΕ) (COM(2023)148). Κύριο αντικείμενο της ανάλυσης είναι οι μακροχρόνιες συμβάσεις αγοράς ενέργειας (power purchase agreements - PPAs) οι οποίες αντιμετωπίζονται τόσο ως διμερείς συμφωνίες των ενδιαφερομένων μερών (παραγωγών ΑΠΕ, προμηθευτών, καταναλωτών κ.ά.) όσο και ως νέες μορφές σύγχρονων χρηματοοικονομικών εργαλείων των οποίων η ανάπτυξη ενθαρρύνεται για τους σκοπούς ενίσχυσης της καθαρής ενέργειας και προστασίας του περιβάλλοντος. Η μελέτη αναλύει τις επικείμενες θεσμικές αλλαγές σε επίπεδο ΕΕ και τις εθνικές πρωτοβουλίες ανάπτυξης αγοράς ΑΠΕ, ενώ ταυτόχρονα αποτυπώνει και ορισμένες αρχικές σκέψεις ρυθμιστικού προβληματισμού για την υιοθέτηση οργανωμένης αγοράς ΑΠΕ στη χώρα μας.

Χριστίνα Ι. Ταρνανίδου

Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Εμπορικού Δικαίου με έμφαση
στο Χρηματοοικονομικό Τομέα ΟΠΑ,
Δικηγόρος

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή

- I. Ανανεώσιμη ενέργεια και ευρωπαϊκή ρύθμιση
- II. ΑΠΕ και ανασχεδιασμός αγοράς
- III. Η εθνική περίμετρος του προτεινόμενου σχεδιασμού
- IV. Σκέψεις ρυθμιστικού προβληματισμού

Εισαγωγή

1. Η παρούσα μελέτη έχει ως σκοπό την εξέταση των νέων μέτρων που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Ένωση αναφορικά με τη βελτίωση του σχεδιασμού της αγοράς ανανεώσιμης ενέργειας ή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) (Πρόταση Κανονισμού, COM(2023)148) ως και της επίδρασης αυτών στον τρόπο λειτουργίας της αγοράς με γνώμονα την καθαρή ενέργεια και την προστασία του περιβάλλοντος¹.

2. Κύρια βάση των μέτρων είναι η υιοθέτηση χρηματοοικονομικών εργαλείων, όπως είναι οι μακροχρόνιες συμβάσεις αγοράς ενέργειας (power purchase agreements - PPAs) (ή και άλλες, όπως οι συμβάσεις επί διαφοράς, contract for differences - CFDs), σε πιο οργανωμένη βάση σε σχέση με τα ισχύοντα σήμερα, σε ικανοποίηση των στόχων της Ένωσης για τη λεγόμενη «απανθρακοποίηση» (decarbonisation, Κανονισμός (ΕΕ) 2019/943).

3. Τα νέα μέτρα περιλαμβάνουν διάφορες συνιστώσες για την ανάπτυξη της αγοράς που εγείρουν θέματα ιδιαίτερου νομικού αλλά και πρακτικού ενδιαφέροντος καθώς άπτονται πτυχών ενεργειακών ρυθμίσεων, ρυθμίσεων για την προστασία του περιβάλλοντος αλλά και χρηματοοικονομικών ρυθμίσεων.

4. Η μελέτη αξιολογεί τα νέα μέτρα και διατυπώνει αρχικούς νομικούς προβληματισμούς ως προς τον τρόπο εφαρμογής τους. Για τις ανάγκες της ανάλυσης λαμβάνονται υπόψη τόσο οι ρυθμίσεις της ενεργειακής αγοράς όσο και αυτές του χρηματοοικονομικού τομέα ενώ δίδονται παραδείγματα χρηστικών εργαλείων που ήδη λειτουργούν στις αγορές με γνώμονα την προστασία του περιβάλλοντος, όπως είναι τα δικαιώματα εκπομπής ρύπων.

5. Η μελέτη περιλαμβάνει τέσσερις θεματικές (I-IV). Η πρώτη θεματική με τίτλο «Ανανεώσιμη ενέργεια και ευρωπαϊκή ρύθμιση» (υπό I) έχει εισαγωγικό χαρακτήρα και αναφέρεται στις βασικές ενωσιακές ρυθμίσεις που διέπουν τη λειτουργία της ανανεώσιμης ενέργειας. Η δεύτερη θεματική με τίτλο «ΑΠΕ και ανασχεδιασμός αγοράς» (υπό II) αναλύει το σχεδιασμό αγοράς σε συμβάσεις PPA υπό το ενωσιακό υπόδειγμα. Η τρίτη θεματική με τίτλο «Η εθνική περίμετρος του προτεινόμενου σχεδιασμού» (υπό III) εξετάζει το Σχέδιο εφαρμογής που δημοσίευσε προς διαβούλευση η χώρα μας

1. Η παρούσα απετέλεσε αντικείμενο εισήγησης της γράφουσας στο Συμπόσιο: «Δίκαιο & Κλιματική Αλλαγή» (1-2/3/2024) (Ίδρυμα Εικαστικών Τεχνών και Μουσικής Β. & Μ. Θεοχαράκη) που πραγματοποιήθηκε υπό την «Πρωτοβουλία 21» (<https://www.protovoulia21.gr/symposio-dikaio-kai-klimatiki-allagi/>) με τη συνδιοργάνωση της Ένωσης Ελλήνων Συνταγματολόγων, της Ένωσης Αστικολόγων, του Συνδέσμου Ελλήνων Εμπορικόλογων, της Ένωσης Ελλήνων Ποινικόλογων και της Ένωσης Ελλήνων Δικονομολόγων. Η παρούσα αποδίδει το δικαίωμα μέχρι την 11/03/2024.

στο πλαίσιο των σχετικών διατάξεων του άρθρου 20 παρ. 3 του Κανονισμού 2019/943/ΕΕ σχετικά με την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας («*Market Reform Plan for Greece Preliminary for consultation only - Subject to Revision*» Version 8, July 29, 2021). Συναφώς, λαμβάνονται υπόψη και τα έγγραφα που δημοσιοποίησε επί του θέματος η ΡΑΕ, ήδη ΡΑΑ-ΕΥ (Ρυθμιστική Αρχή Αποβλήτων Ενέργειας και Υδάτων), στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας με θέμα «*Δημόσια Διαβούλευση για τη θέσπιση πλατφόρμας σύναψης συμβολαίων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ (RES PPA Platform)*» (11.11.2022, <https://www.rae.gr/diavoulefsis/52254/>). Τέλος, στην τέταρτη θεματική με τίτλο «*Σκέψεις ρυθμιστικού προβληματισμού*» (υπό IV) παρατίθενται ορισμένοι πρώτοι προβληματισμοί ως προς την προσαρμογή της χώρας μας στα ανωτέρω μέτρα.

1. Ανανεώσιμη ενέργεια και ευρωπαϊκή ρύθμιση

6. Μία από τις βασικότερες προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελεί η προστασία του περιβάλλοντος.

7. Η σύγχρονη θεώρηση περί του λεγόμενου «ESG» (Environmental Social Governance) έχει ως πρώτο συστατικό στοιχείο και λεκτικό αποτύπωμα το γράμμα «Ε» εκ του όρου «environmental», δηλαδή περιβάλλον. Η θεώρηση της «βιωσιμότητας» ή «αιεσιμότητας» (sustainability), όπως κατά τη σύγχρονη ρυθμιστική αντίληψη έχει επικρατήσει να λέγεται, υπό τις ειδικότερες ενωσιακές στοχεύσεις της πράσινης ενέργειας και της καθαρής ενέργειας, λειτουργεί ως βασική παράμετρος των προτεραιοτήτων της Ένωσης για την επίτευξη του στόχου αυτού, ήτοι την προστασία του περιβάλλοντος με κεντρικό πυλώνα την πάταξη του φαινομένου της κλιματικής κρίσης.

8. Προς επίτευξη του ανωτέρου στόχου η Ένωση υιοθέτησε το λεγόμενο «Πακέτο Καθαρής Ενέργειας», γνωστό ως «Clean Energy Package (CEP)» που περιλαμβάνει διάφορα επιμέρους μέτρα, όπως είναι ιδίως η Οδηγία (ΕΕ) 2018/844 για την ενεργειακή απόδοση των κτιρίων, η Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001 για την προώθηση της χρήσης ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, η Οδηγία (ΕΕ) 2018/2002 για τα περαιτέρω μέτρα ενεργειακής απόδοσης, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2018/1999 για τη διακυβέρνηση της Ενεργειακής Ένωσης και της Δράσης για το Κλίμα, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/943 σχετικά με την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και η συναφής Οδηγία (ΕΕ) 2019/944 σχετικά με τους κοινούς κανόνες για την εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας, ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/941 για την ετοιμότητα αντιμετώπισης κινδύνων στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας, αλλά και ο Κανονισμός (ΕΕ) 2019/942 για τον Οργανισμό Συνεργασίας των Ρυθμιστικών Αρχών Ενέργειας (ACER - European Agency for the Cooperation of Energy Regulators) και την πιο συντονισμένη εποπτική δράση σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Ταυτόχρονα δε και βάσει των νεότερων εξελίξεων η Ένωση προσέβη στη λήψη διαφόρων θεσμικών μέτρων για την επίτευξη συνθηκών κλιματικής ουδετερότητας (βλ. Κανονισμό 2021/1119).

9. Ήδη εξάλλου τα ανωτέρω ενωσιακά μέτρα αφομοιώνονται και στη χώρα μας (βλ. ιδίως Ν 3468/2006, Ν 4414/2016, όπως τροποποιημένος ισχύουν), συναποτελώντας βασικά ρυθμιστικά εργαλεία, αλλά και θεμέλια της πολιτικής που διαμορφώνεται για την επίτευξη των ανωτέρω στόχων σε εθνικό επίπεδο.

10. Η πορεία της εναρμόνισης στην Ευρώπη κατέδειξε, τόσο σε περιόδους κρίσεως, όπως συνέβη με την ενεργειακή κρίση σε παγκόσμιο επίπεδο μετά την εποχή της πανδημίας (covid-19), των ανατιμήσεων στις τιμές της ενέργειας και ιδίως σε αυτές του φυσικού αερίου, του ουκρανικού πολέμου αλλά και των συνε-

πακόλουθων δυσμενών συνεπειών στις αγορές εμπορευμάτων και στην οικονομία (ACER/CEER, Annual Report on the Results of Monitoring the Internal Electricity and Natural Gas Markets in 2020. Energy Retail Markets and Consumer Protection Volume. November 2021, 9-10, 21), όσο και γενικότερα, ότι η ρύθμιση των αγορών δεν αποτελεί ένα μονόπλευρο εγχείρημα. Προϋποθέτει *σύγκλιση* (convergence) και *διατομεακή ρύθμιση* (cross-sectorial regulation) αλλά και *συναντίληψη* μεταξύ των παραγόντων που απαρτίζουν τις σχετικές αγορές.

11. Στο παράδειγμα της ενεργειακής ολοκλήρωσης που βιώσαμε πριν λίγα χρόνια για την οργάνωση της κεντρικής αγοράς της ενέργειας υπό τα εχέγγυα της χρηματιστηριακής αγοράς, ενός ευρωπαϊκού φαινομένου ρυθμιστικής προσέγγισης για τα ενεργειακά προϊόντα χονδρικής και τη διαφάνεια στις συναλλαγές σε τέτοια προϊόντα περιλαμβανομένων και των ενεργειακών χρηματοπιστωτικών προϊόντων (energy derivatives), οι τομείς δράσης στην ΕΕ που συστρατεύτηκαν ήταν όχι μόνο ο ενεργειακός τομέας αλλά και ο χρηματοπιστωτικός (βλ. ιδίως Κανονισμό (ΕΕ) 1227/2011, REMIT: Regulation on Wholesale Energy Market Integrity and Transparency, Οδηγία 2014/65/ΕΕ, MiFIDII - Markets in Financial Instruments Directive II, Κανονισμό (ΕΕ) 596/2014, MAR: Market Abuse Regulation, ACER, Guidance on the application of Regulation (EU) No 1227/2011 of the European Parliament and of the Council of 25 October 2011 on wholesale energy market integrity and transparency, 3rd Edition, Updated 3-June-2015, σ. 12). Ο πρώτος, από τη μία πλευρά, έδωσε τα χαρακτηριστικά του προϊόντος που έπρεπε να ρυθμιστεί για την ενιαία αγορά, αλλά και τη συζευγμένη αγορά (market coupling), στην Ένωση (Κανονισμός (ΕΕ) 2015/1222). Ο δεύτερος, από την άλλη, έδωσε τα εργαλεία για την οργάνωση αυτής της αγοράς σε υπόδειγμα προηγμένου μοντέλου, του χρηματιστηριακού. Αυτή η σύμπραξη, η συστράτευση όπως αναφέρεται τονίζοντας τον παλμό της επιταχυνόμενης αλλαγής, διαμόρφωσε σε ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και στη χώρα μας το κατάλληλο ρυθμιστικό περιβάλλον που επέτρεψε την ενεργειακή ολοκλήρωση σε επίπεδο συναλλαγών διασυνοριακής - συζευγμένης αγοράς (N 4425/2016, όπως τροποποιήθηκε με το Ν 4512/2018).

12. Ήδη η προσέγγιση αυτή φαίνεται να αναβιώνει για να καλύψει αυτή τη φορά τις ανάγκες που αφορούν την κλιματική κρίση και συναρτώνται με τη μετάβαση και οργανωτική μετάπλαση της αγοράς από αγορά ρυπαίνουσα το περιβάλλον (αγορά ορυκτών καυσίμων, διοξειδίου του άνθρακα και εκπομπών ρύπων) σε αγορά που αποβλέπει στην προστασία του.

13. Μεθοδολογικά, η εμπειρία κατέδειξε ότι η αγορά «εργαλειοποιεί» τους τρόπους που χρησιμοποιεί για την επίτευξη αυτής της προστασίας. Ένα από τα χαρακτηριστικά παραδείγματα αυτής της εργαλειοποίησης συνιστά η ανάδειξη ως ειδικού προϊόντος, και μάλιστα χρηματοπιστωτικού, των δικαιωμάτων εκπομπής ρύπων (emission allowances). Η αφετηρία της προσέγγισης ακολούθησε την αρχή «ο ρυπαίνων την αγορά πληρώνει», μια αρχή που ενδόθηκε στη συνέχεια σειρά δικαιιοπολιτικών παραμέτρων και θεωρήσεων για να συναποτελέσουν τη σύγχρονη τεχνοκρατική πραγματικότητα της ρυθμιζόμενης αγοράς δικαιωμάτων εκπομπής ρύπων (EU emission allowances regulated market) (Μ.Θ. Παπαγεωργίου, Η Προστασία του Περιβάλλοντος και η Οικονομική Ελευθερία: Από τη σύγκρουση συμφερόντων στη βιώσιμη ανάπτυξη (2022), 244 επ., Κ.Χ. Πουϊκλή, Η αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει» στο δικαιο περιβάλλοντος (2017), 48, 56 επ., 101 επ.). Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα του γερμανικού χρηματιστηρίου ΕΕΧ (European Energy Exchange) αλλά και άλλων διεθνών χρημα-

τιστηρίων (ICE International, Nasdaq) τα οποία εξειδικεύονται σε τομείς οργάνωσης και διαχείρισης προηγμένων αγορών σε τέτοια προϊόντα, και υπό τις σύγχρονες χρηματοπιστωτικές θεωρήσεις, σε περιουσιακά στοιχεία που ορίζονται ως χρηματοπιστωτικά μέσα (financial instruments) (MiFIDII) (Χ.Ταρνανίδου, Σύγχρονες ενεργειακές αγορές Θεσμικό πλαίσιο και ελληνική προοπτική, 2016, 39).

14. Είναι σημαντική η επισήμανση ότι τα δικαιώματα εκπομπής ρύπων ως εργαλεία περιορισμού των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα χρησιμοποιούνται σήμερα ευρέως στις αγορές, ενώ τη συντονισμένη λειτουργία τους και διευρυμένη χρήση, εμπορία και διαπραγμάτευση αυτών επιτρέπει η διαμόρφωση υποδομών και μητρώων σε ευρωπαϊκό επίπεδο με αντίστοιχες εθνικές συνιστώσες ανά κράτος μέλος της ΕΕ (Οδηγία 2003/87/ΕΕ όπως ισχύει μετά την τροποποίησή της με την Οδηγία 2023/959/ΕΕ, Βλ. ΥΑ 181478/965/2017 Τροπ. ΚΥΑ Η.Π. 54409/2632/04 -Σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπής αερίων θερμοκηπίου -οδηγ. 2003/87/ΕΚ) (Ι. Κόκκορης, Το Νέο Μοντέλο Λειτουργίας της Ελληνικής Ενεργειακής Αγοράς (2023), 304 επ.). Η ανάπτυξη αυτής της ρυθμιστικής προσέγγισης θεματικά εντάσσεται στην περιβαλλοντική πολιτική και ως ειδικότερη πτυχή της στην πολιτική της Ένωσης για την προστασία του κλίματος (Kyoto Protocol to the United Nations Framework Convention on Climate Change (1997) και σε ισχύ 2005). Έχει δε μετουσιωθεί σε ενωσιακή πραγματικότητα με τα μέτρα που αφορούν τη λειτουργία του συστήματος διαπραγμάτευσης των δικαιωμάτων εκπομπής ρύπων (greenhouse emission allowances) (Μ. Pohlmann, The European Union Emissions Trading Scheme εις Legal Aspects of Carbon Trading. Kyoto, Copenhagen and Beyond (ed. D. Freestone-Ch. Streck) 2016, 337 επ., Ρ. Mäntysaari, EU Electricity Trade Law. The Legal Tools of Electricity Producers in the Internal electricity Market (2015), 139-149, 453, Παπαγεωργίου, 394 επ., Ε. Κακαρά, Χ. Χατζηλάου, Η εξέλιξη του ευρωπαϊκού συστήματος εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών αερίου του θερμοκηπίου (ETS) και τα πρόσθετα μέτρα για τη δημιουργία ενός ασφαλούς επενδυτικού περιβάλλοντος στον τομέα της ενέργειας στο Ενέργεια. Δίκαιο, Οικονομία & Πολιτική (2012) (επιμ. Ν. Ε. Φαραντούρη), 245-249).

15. Ήδη εξάλλου τα δικαιώματα εκπομπής ρύπων καθίστανται αντικείμενο πλειστηριασμών (auctioning) με βάση το πλαίσιο του Κανονισμού (ΕΕ) 1031/2010 (Auctioning Regulation), ενώ το συντονιστικό ρόλο για τη διαχείριση και λειτουργία αυτής της αγοράς στην Ευρώπη έχει αναλάβει το γερμανικό χρηματιστήριο ενέργειας «European Energy Exchange» (EEX), όπου τυγχάνουν σήμερα διαπραγμάτευσης τα σχετικά δικαιώματα. Δεν απουσιάζουν όμως από το τοπίο αυτό και άλλες εθνικές προσεγγίσεις τέτοιων πλατφορμών, όπως για παράδειγμα αυτή του Χρηματιστηρίου «ICE Futures Europe» της Μ.Βρετανίας (Mäntysaari, 181 επ., Ταρνανίδου, Σύγχρονες..., ό.π.).

16. Υπό το περιβάλλον της αγοράς των δικαιωμάτων εκπομπής ρύπων διαμορφώθηκε έτσι μία ευρεία συναλλακτική πρακτική κατά την οποία οι ενδιαφερόμενοι συμμετέχοντες, όταν αυξάνουν την παραγωγική τους δραστηριότητα και κατ'επέκταση τις εκπομπές ρύπων, αγοράζουν δικαιώματα πληρώνοντας και με αυτό τον τρόπο καλύπτοντας τις εκπομπές που προκαλούν, ενώ, όταν τη μειώνουν και δεν επιθυμούν να έχουν πλεόνασμα δικαιωμάτων, τα πωλούν.

17. Αν και η θεώρηση αυτή έχει ιδιαίτερη πρακτική αξία, κατά την τρέχουσα συγκυρία το ενδιαφέρον της Ένωσης προτεραιοποιείται από άλλες ρυθμιστικές προσεγγίσεις. Εν προκειμένω,

όπως ειπώθηκε, ενδιαφέρει η εμπέδωση συνθηκών καθαρής ενέργειας με γνώμονα την ανάγκη πάταξης του φαινομένου της κλιματικής κρίσης. Στο επίκεντρο των συζητήσεων, διαβουλεύσεων και ενωσιακών πρωτοβουλιών, βρίσκεται συνεπώς η ανανεώσιμη ενέργεια. Κατά τον ενωσιακό ορισμό της ως «ανανεώσιμη ενέργεια» ή «ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές» νοείται «η ενέργεια από ανανεώσιμες μη ορυκτές πηγές ήτοι αιολική, ηλιακή (ηλιακή θερμική και ηλιακή φωτοβολταϊκή) και γεωθερμική ενέργεια, ενέργεια του περιβάλλοντος, παλιρροϊκή, κυματική και λοιπές μορφές ενέργειας των ωκεανών, υδροηλεκτρική, από βιομάζα, ενέργεια από τα εκλυόμενα στους χώρους υγειονομικής ταφής αέρια, από τα αέρια που παράγονται σε σταθμούς επεξεργασίας λυμάτων και τα βιοαέρια» (άρθρ. 2 παρ. 1 Οδηγίας 2018/2001/ΕΕ - REDII, άρθρ. 2 παρ. 2 Ν 3468/2006).

18. Η ανανεώσιμη ενέργεια νοούμενη ως καθαρή ενέργεια, ήτοι ως ενέργεια που δεν ρυπαίνει το περιβάλλον, ανάγεται σε μείζονος σημασίας θέμα για την προστασία του περιβάλλοντος. Τούτο καταμαρτυρούν τόσο οι πολιτικές της ΕΕ που έχουν διαμορφωθεί επί του θέματος όσο και οι ειδικότερες ρυθμιστικές πρωτοβουλίες, όπως ιδίως είναι η Οδηγία (ΕΕ) 2018/2001 για την προώθηση της χρήσης της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, η λεγόμενη REDII (Renewable Energy Directive II), αλλά και η τροποποιητική αυτής Οδηγία 2023/2413/ΕΕ, γνωστή ως REDIII (Φορτσάκη - Ηλιάδου, 148 επ.).

19. Χαρακτηριστική είναι η εναρκτήρια σκέψη (σημ. 2) του προοιμίου της Οδηγίας REDII, όπως ισχύει, την οποία λόγω της σημασίας της παραθέτουμε αυτούσια:

«Σύμφωνα με το άρθρο 194 παράγραφος 1 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΣΛΕΕ), η προώθηση των ανανεώσιμων μορφών ενέργειας είναι ένας από τους στόχους της ενεργειακής πολιτικής της Ένωσης. (...) Η αυξημένη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ή «ανανεώσιμη ενέργεια» αποτελεί σημαντική συνιστώσα της δέσμης μέτρων που απαιτούνται για τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και τη συμμόρφωση με τη δέσμευση της Ένωσης βάσει της συμφωνίας του Παρισιού του 2015 για την αλλαγή του κλίματος μετά την 21η διάσκεψη των μερών της σύμβασης-πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή («συμφωνία του Παρισιού»), και με το πλαίσιο πολιτικής της Ένωσης για το κλίμα και την ενέργεια για το 2030, συμπεριλαμβανομένου του δεσμευτικού στόχου της Ένωσης για μείωση των εκπομπών κατά τουλάχιστον 40% έως το 2030 σε σύγκριση με το 1990. Ο δεσμευτικός στόχος της Ένωσης σχετικά με την ανανεώσιμη ενέργεια για το 2030 και οι συνεισφορές των κρατών μελών στον στόχο αυτό, συμπεριλαμβανομένων των βασικών τους μεριδίων σε σχέση με τους εθνικούς συνολικούς στόχους τους για το 2020, έχουν πρωταρχική σημασία για την ενεργειακή και περιβαλλοντική πολιτική της Ένωσης (...).»

20. Εξάλλου σε 17 περίπου σημεία της Οδηγίας REDII αναδεικνύεται η αξία της ανανεώσιμης ενέργειας ως «βιώσιμης» ενέργειας. Ενδεικτικά στο σημείο 3 του προοιμίου της Οδηγίας τονίζεται ο θεμελιώδης ρόλος της αυξημένης χρήσης της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές στην προώθηση μεταξύ άλλων της βιώσιμης και οικονομικά προσιτής ενέργειας, ενώ στο σημείο 42 του ίδιου προοιμίου, η ανάγκη ενίσχυσης της περιβαλλοντικής και οικονομικής βιωσιμότητας των μέτρων για προώθηση της έρευνας, της ανάπτυξης και των επενδύσεων στην παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας. Επομένως το κριτήριο της βιωσιμότητας αποτελεί βασική παράμετρο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού που αφορά στην εμπέδωση συν-

θηκών λειτουργίας της ενεργειακής αγοράς ως αγοράς ανανεώσιμης ενέργειας. Η εφαρμογή δε του κριτηρίου μπορεί να έχει ειδικότερο πρακτικό χαρακτήρα.

21. Για παράδειγμα μεταξύ δύο επιλογών λειτουργίας αγοράς ανανεώσιμης ενέργειας θα μπορεί να επικρατήσει εκείνη με την οποία επιτυγχάνεται καλύτερα ο στόχος της βιωσιμότητας. Είναι χαρακτηριστικές οι εισαγωγικές ρυθμίσεις της Οδηγίας REDII, όπως ισχύει (μετά την τροποποίησή της με την Οδηγία REDIII), κατά τις οποίες τονίζεται ότι η Οδηγία καθιερώνει επίσης «κριτήρια αειφορίας» και μείωσης των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου για τα βιοκαύσιμα, τα βιορευστά και τα καύσιμα βιομάζας. Η εφαρμογή εξάλλου των κριτηρίων δεν έχει μόνο θεωρητική αξία αλλά αποτελεί αντικείμενο ρύθμισης και εποπτείας (βλ. άρθρ. 33, 36 Οδηγίας).

22. Είναι γεγονός ότι η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας αποτελεί και εθνική πραγματικότητα που έλαβε χώρα με την υιοθέτηση σειράς μέτρων, κυρίως για τις ανάγκες της εναρμόνισης του δικαίου μας προς τις διατάξεις των σχετικών ευρωπαϊκών οδηγιών (Οδηγία 2001/77/ΕΚ, Οδηγία 2009/28/ΕΚ ή REDI, Οδηγία 2018/2001/ΕΕ ή REDII, Οδηγία 2023/2413/ΕΕ ή REDIII). Κύριος σκοπός είναι η σταδιακή αύξηση στο ενεργειακό μείγμα του μεριδίου της ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές. Ως τέτοια μέτρα συνιστούν ιδίως, ο Ν 3468/2006, με τον οποίο ενσωματώθηκε η Οδηγία REDII και προωθείται η παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (ΑΠΕ) και μονάδες Συμπαγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (ΣΗΘΥΑ) ως και ο Ν 4414/2016 που αφορά το καθεστώς στήριξης των σταθμών παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ.

23. Κύρια θεμελιακή βάση του ανωτέρω νομικού πλαισίου είναι η «ενίσχυση» της ανάπτυξης μονάδων ΑΠΕ για ηλεκτροπαραγωγή στην Ελλάδα υπό τους διάφορους μηχανισμούς που τα ανωτέρω ενωσιακά μέτρα θέτουν (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κατευθυντήριες γραμμές για τις κρατικές ενισχύσεις στους τομείς του περιβάλλοντος και της ενέργειας (2014-2020) 2014/C 200/01, Σχέδιο των Κατευθυντήριων Γραμμών για το Κλίμα, το Περιβάλλον και την Ενέργεια 2022 (2022/C/481/01). Χαρακτηριστικός είναι ο ορισμός των καθεστώτων στήριξης, όπως υιοθετήθηκε καταρχήν με την ήδη καταργηθείσα Οδηγία 2009/28/ΕΚ (άρθρ. 2 περ. 9 (ια)) και ισχύει μέχρι και σήμερα δυνάμει της νεώτερης Οδηγίας 2018/2001/ΕΕ (REDII) (άρθρ. 2 περ. (5) και άρθρ. 15 Ν 4062/2012), κατά τον οποίο ως καθεστώς στήριξης νοείται «κάθε μέσο, καθεστώς ή μηχανισμός που δρομολογείται από κράτος μέλος ή ομάδα κρατών μελών και προάγει τη χρήση ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μειώνοντας το κόστος της εν λόγω ενέργειας, αυξάνοντας την τιμή πώλησής της ή αυξάνοντας, με την επιβολή υποχρέωσης χρήσης ανανεώσιμων ενεργειακών πηγών ή με άλλον τρόπο, τις αγοραζόμενες ποσότητες της εν λόγω ενέργειας».

24. Στη βάση δε του ανωτέρω ορισμού θεμελιώθηκε σειρά μέτρων ενίσχυσης των παραγωγών, στα οποία περιλαμβάνονται συστήματα εγγυημένων τιμών (feed-in tariff), συστήματα προσαύξησης (feed-in premium), σταθερής (fixed FiP) ή διαφορικής (sliding FiP) και άλλα (Μ. Καλαμπούκα, Κρατικές ενισχύσεις και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, Ενέργεια & Δίκαιο (2020), τευχ. 31, 84-100). Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της λειτουργικής ενίσχυσης που υπολογίζεται σε ευρώ ανά μεγαβατώρα (MWh) δυνάμει της οριζόμενης «Σύμβασης Λειτουργικής Ενίσχυσης Διαφορικής Προσαύξησης - ΣΕΔΠ», η οποία έχει τη μορφή προσαύξησης επιπλέον των εσόδων που λαμβάνουν οι παραγωγοί από τη συμμετοχή στην αγορά ηλεκτρι-

κής ενέργειας (βλ. άρθρ. 4, 6 Ν 4414/2016). Στην περίπτωση αυτή λοιπόν οι παραγωγοί αμείβονται με βάση την τιμή που διαμορφώνεται στην χονδρεμπορική αγορά πλέον της διαφορικής προσαύξησης (άρθρ. 4 Ν 4414). Υπό το ίδιο πλαίσιο καθιερώθηκε η υποχρέωση συμμετοχής των παραγωγών ΑΠΕ, που λαμβάνουν διαφορική προσαύξηση, στους μηχανισμούς της αγοράς είτε αυτόνομα είτε μέσω Φορέων Σωρευτικής Εκπροσώπησης (Φο.Σ.Ε.), ενώ ορίστηκε η ΔΑΠΕΕΠ ΑΕ ως Φορέας Σωρευτικής Εκπροσώπησης Τελευταίου Καταφυγίου Φο.Σ.Ε.Τε.Κ.

Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 2 του άρθρου 12Α του Ν 4414/2016 με την έναρξη λειτουργίας των Αγορών Ηλεκτρικής Ενέργειας που προβλέπονται στον Ν 4425/2016 όπως ισχύει, οι σταθμοί παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας (Α.Π.Ε.) και Συμπαγωγής Ηλεκτρισμού και Θερμότητας Υψηλής Απόδοσης (Σ.Η.Θ.Υ.Α.) που τίθενται σε λειτουργία (κανονική ή δοκιμαστική) στο Διασυνδεδεμένο Σύστημα και το Διασυνδεδεμένο Δίκτυο δύνανται να πραγματοποιούν συναλλαγές στις ως άνω Αγορές ως Συμμετέχοντες σύμφωνα με τον Ν 4425/2016 ως ισχύει και τους σχετικούς Κανονισμούς, χωρίς να συνάπτουν Σύμβαση των άρθρων 9 ή 10 του Ν 4414/2016 ως ισχύει (ΣΕΔΠ). Οι κάτοχοι των ανωτέρω σταθμών μπορούν είτε να εγγράφονται στο Μητρώο Συμμετεχόντων που τηρεί η Ελληνικό Χρηματιστήριο Ενέργειας Α.Ε., είτε να εκπροσωπούνται από Φορείς Σωρευτικής Εκπροσώπησης (Φο.Σ.Ε.) ή από τον Φορέα Σωρευτικής Εκπροσώπησης Τελευταίου Καταφυγίου (Φο.Σ.Ε.Τε.Κ.) του Ν 4414/2016 όπως ισχύει, ήτοι των ΔΑΠΕΕΠ σε περίπτωση που αδυνατούν να λάβουν τις υπηρεσίες των Φο.Σ.Ε. Σχετικά με την πραγματοποίηση συναλλαγών στις Αγορές Ηλεκτρικής Ενέργειας από τους σταθμούς αυτούς ως Συμμετέχοντες ισχύουν αναλογικά τα οριζόμενα στις παραγράφους 1, 2, 5, 6, 7 και 14 του άρθρου 5 του Ν 4414/2016. Αυτό επετεύχθη καθώς με το Ν 4643/2019 δόθηκε η δυνατότητα στους σταθμούς ΑΠΕ να συμμετέχουν απευθείας στη χονδρεμπορική αγορά ηλεκτρισμού και να αμείβονται από τους εν ισχύ μηχανισμούς της χωρίς να λάβουν λειτουργική ενίσχυση.

25. Ειδικότερα επισημαίνεται ότι με το Ν 4414/2016, που εδράζεται στην Οδηγία 2018/2001 (REDII) και στις αρχές προστασίας του ανταγωνισμού που θεμελιώνει (βλ. άρθρ. 4 παρ. 2-6 Οδηγίας), το μοντέλο στήριξης των ΑΠΕ πέρασε σε νέα εποχή, καθώς εισήχθησαν οι ανωτέρω αγορακεντρικοί μηχανισμοί (market-based mechanisms) ως προϋπόθεση για τη χορήγηση ενισχύσεων. Με βάση τις σκέψεις της αιτιολογικής έκθεσης του ανωτέρω νόμου, η νομοθετική βούληση παραμένει μεν να είναι η δημιουργία ενός ασφαλούς επενδυτικού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, πλην όμως εισάγεται ως απαίτηση η σύνδεσή της και αξιοποίηση αγοράκεντρικών μηχανισμών χάριν αποτελεσματικότητας των τιμών (Θ.Π. Φορτσάκης - Αικ.Ν. Ηλιάδου, Δίκαιο της Ενέργειας (2023), 173 επ.).

26. Η ανανεώσιμη ενέργεια ως στόχος για την προστασία του περιβάλλοντος απασχολεί έτι περαιτέρω στο πλαίσιο και των νεώτερων πρωτοβουλιών που ανέλαβε και υλοποίησε η ΕΕ για την τροποποίηση της Οδηγίας REDII με την Οδηγία REDIII. Η Βούληση της ΕΕ εκφράζεται ρητά στα οικεία σημεία του προοιμίου της Οδηγίας REDIII. Ειδικότερα βάσει αυτών η εν λόγω Οδηγία παραπέμπει στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία», COM(2019)640) που θέτει ως στόχο της Ένωσης την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας το 2050 κατά τρόπο που να συμβάλει στην ευρωπαϊκή οικονομία, στην ανάπτυξη και στη δημιουργία θέσεων εργασίας (σημ. 1 προοιμ.) (Κόκκορης, 295 επ.).

27. Δεδομένης της ιδιαίτερη σημασίας της ανανεώσιμης ενέργειας ως μέσου για την εκπλήρωση των ανωτέρω στόχων, η ρύθμιση της δε σταματά στο σημείο αυτό. Απασχολεί και περαιτέρω σε ενωσιακό επίπεδο. Ήδη τούτο αποτυπώνεται στο πλαίσιο της πρωτοβουλίας που αναπτύσσεται για την οργάνωση διμερών συναλλαγών σε μακροχρόνια συμβόλαιο αγοράς ενέργειας, στις λεγόμενες συμβάσεις αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας (ΣΑΗΕ) (ή συμβάσεις PPA). Οι εν λόγω συμβάσεις PPA οριζόμενες ως «μακροπρόθεσμα αγορακεντρικά μέσα», οι οποίες μπορούν να λειτουργούν τόσο ως εργαλεία με εμπορικά όσο και με χρηματοοικονομικά χαρακτηριστικά, θα μας απασχολήσουν ειδικότερα στην παρούσα.

28. Αφτηρία του νομικού προβληματισμού αποτελεί η Πρόταση Κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση των Κανονισμών (ΕΕ) 2019/943 και (ΕΕ) 2019/942, καθώς και των Οδηγιών (ΕΕ) 2018/2001 και (ΕΕ) 2019/944, με σκοπό τη βελτίωση του σχεδιασμού της αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας της Ένωσης (COM(2023)148, 2023/0077 (COD)) (εφεξής η «Πρόταση Κανονισμού»), αλλά και οι διαφαινόμενες εθνικές πρωτοβουλίες προς ρύθμιση του θέματος (ανωτ. υπό 5 και παρακ. υπό ΙΙ). Το εν λόγω μέτρο κινείται προς την πορεία επίτευξης της απανθρακοποίησης της ενεργειακής παραγωγής αλλά και της σταδιακής κατάργησης των καθεστώτων στήριξης των ΑΠΕ. Συναφώς, λαμβάνονται υπόψη και οι οικείες ρυθμίσεις της Οδηγίας REDII αλλά και της Οδηγίας REDIII (παρακ. υπό ΙΙ).

II. ΑΠΕ και ανασχεδιασμός αγοράς

α) Ο ενωσιακός σχεδιασμός

29. Το θέμα του ανασχεδιασμού της αγοράς μεταξύ άλλων προς την κατεύθυνση της οργάνωσης συναλλαγών σε συμβάσεις PPA εισάγεται ως ενωσιακή επιταγή με βάση την Πρόταση Κανονισμού (Προτ.Καν.). Πρόκειται για μέτρο με το οποίο, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο προοίμιο της Πρότασης Κανονισμού (σημ 26. επ.), επιδιώκεται η επίτευξη των στόχων της απανθρακοποίησης (de-carbonisation) στην Ένωση. Βαίνοντας ένα βήμα πιο πέρα, το μέτρο ενισχύει τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας (ΑΠΕ) έτι περαιτέρω σε σχέση με τα προϋπάρχοντα μέτρα, καθώς συμβάλλει στη δημιουργία μακροπρόθεσμων αγορών ΑΠΕ. Όπως η ανάλυση στην παρούσα θα καταδείξει, οι συμβάσεις PPA επιλύουν σειρά ζητημάτων σχετιζόμενων με τη λειτουργία της ενεργειακής αγοράς, παρέχοντας συμβατικό εργαλείο με το οποίο οι συμβαλλόμενοι μπορούν να συμφωνούν τις συναλλαγές τους σε ενεργειακά προϊόντα ΑΠΕ σε προκαθορισμένη τιμή διασφαλίζοντας έτσι σταθερή τιμή καθ' όλη τη διάρκεια των πολυετών συμβολαίων που συνάπτουν. Η χρήση σχετικών συμβολαίων συνεπώς προτιμάται και για το λόγο ότι διαμορφώνει συνθήκες σταθερότητας των τιμών, όχι όμως ως απόρροια κρατικών παρεμβάσεων (π.χ. μηχανισμών «πλάφόν» στα έσοδα των παραγωγών) αλλά ως απόρροια της αλληλεπίδρασης και διαπραγμάτευσης των τιμών υπό όρους ανταγωνισμού (βλ. σημ. 53 προοιμ. Προτ. Καν.).

Είναι σημαντικό να τονιστεί ότι ήδη κατά το χρόνο συγγραφής της παρούσας (Νοεμ. 2023-Φεβρ. 2024) επετεύχθη συμφωνία μεταξύ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου Reform of electricity market design: Council and Parliament reach deal στη βάση των ρυθμιστικών πτυχών που πραγματεύεται η παρούσα <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2023/12/14/reform-of-electricity-market-design-council-and-parliament-reach-deal/>.

30. Έχοντας αυτά τα χαρακτηριστικά, το μέτρο της Πρότασης Κανονισμού ενθαρρύνει τη χρήση των συμβάσεων PPA η οποία γίνεται πιο ελκυστική αφού δεν εξυπηρετεί μόνο τις ανάγκες καθαρής ενέργειας αλλά και τη σταθερότητα και προβλεψιμότητα του κόστους της ενέργειας συμβάλλοντας έτσι στην ανταγωνιστικότητα της οικονομίας στην ΕΕ (Προτ.Καν. 5-6). Ταυτόχρονα η Πρόταση Κανονισμού τονίζει ότι η χρήση των συμβάσεων PPA, όπως και των συμβάσεων διαφοράς CFDs (παρ. 76 άρθρ. 2 και άρθρ. 19B Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943, όπως τροποποιούνται με το άρθρ. 1 παρ. 2 Πρότ. Καν.), θα συμβάλλει στην τόνωση των επενδύσεων σε ανανεώσιμη ενέργεια δημιουργώντας λόγω των σταθερών τιμών τους έναν «(...) «ενάρετο» κύκλο όπου τα σταθερά έσοδα μειώνουν το κόστος και τονώνουν τη ζήτηση ανανεώσιμης ενέργειας» (Πρότ. Καν. σ. 7). Ειδικότερα επί των διατάξεων της Πρότασης Κανονισμού επισημαίνονται τα ακόλουθα.

31. Με την παράγραφο 9 του άρθρου 1 της Πρότασης Κανονισμού προστίθεται νέο κεφάλαιο ΙΙΙΑ με τίτλο «Ειδικά επενδυτικά κίνητρα για την επίτευξη των στόχων της Ένωσης για την απανθρακοποίηση» στον Κανονισμό (ΕΕ) 2019/943 (Electricity Market Regulation). Σε σχέση με τα άρθρα του εν λόγω κεφαλαίου η εξέτασή μας επικεντρώνεται στο άρθρο 19α αυτού που τιτλοφορείται «Συμβάσεις αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας».

32. Η διάταξη αποτυπώνει ένα πλαίσιο λειτουργίας διμερών συμφωνιών αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας που συνάπτονται μεταξύ παραγωγών και αγοραστών ηλεκτρικής ενέργειας όπου η παραγωγή της προέρχεται από ΑΠΕ. Η υλοποίηση μιας τέτοιας αγοράς αποτελεί υψηλής προτεραιότητας θέμα για την Ένωση, όπως αποτυπώνεται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου 19α όπου τονίζεται η ανάγκη υιοθέτησης σχετικού συμβατικού μοντέλου από τα κράτη μέλη με σκοπό την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται στο ενοποιημένο εθνικό τους σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα (βλ. άρθρ. 4 στοιχ. (α) Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999). Εν προκειμένω δε οι στόχοι αυτοί αφορούν ειδικότερα την απαλλαγή από τις ανθρακούχες εκπομπές και τη χρήση ανανεώσιμης ενέργειας για την αύξηση του ποσοστού αυτής στο ενεργειακό μείγμα μέχρι το 2030 σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην Οδηγία REDII, όπως τροποποιείται με την Οδηγία REDIII (άρθρ. 2 παρ. 2). Ταυτόχρονα επισημαίνεται η ανάγκη διατήρησης ανταγωνιστικών αγορών ηλεκτρικής ενέργειας που διαθέτουν ρευστότητα.

33. Όπως προκύπτει και από τις περιγραφές στο προοίμιο της Πρότασης Κανονισμού (σημ. 27), οι ΣΑΗΕ είναι διμερείς συμφωνίες αγοράς μεταξύ παραγωγών και αγοραστών ηλεκτρικής ενέργειας και παρέχουν μακροπρόθεσμη σταθερότητα τιμών στον πελάτη και την αναγκαιότητα βεβαιότητας για τον παραγωγό ώστε να λάβει την επενδυτική απόφαση. Επίσης χαρακτηριστικά παρατηρείται ότι λίγα μόνο κράτη μέλη διαθέτουν ενεργές αγορές ΣΑΗΕ.

34. Επιπλέον επισημαίνεται ότι οι αγοραστές συνήθως είναι αποκλειστικά μεγάλες εταιρίες, μεταξύ άλλων επειδή οι εν λόγω συμβάσεις αντιμετωπίζουν ορισμένα εμπόδια, ιδίως τη δυσκολία κάλυψης του κινδύνου αθέτησης πληρωμών από τον αγοραστή στις σχετικές μακροπρόθεσμες συμβάσεις. Το θέμα αυτό, το οποίο θα μας απασχολήσει ειδικότερα και παρακάτω (υπό IV), παραπέμπει στις προβληματικές κινδύνου αντισυμβαλλομένου (counterparty risk), ο οποίος εν προκειμένω αναφέρεται στον κίνδυνο που αναλαμβάνει ο πωλητής έναντι του αγοραστή και αφορά την περίπτωση μη εμπρόθεσμης εκπλήρωσης ή αδυναμίας εκπλήρωσης των χρηματικών υποχρεώσεων εκ μέρους του αγοραστή έναντι του παραγωγού-πωλη-

τή που προκύπτει από τη σχετική αγορά. Η αντιμετώπιση του κινδύνου αντισυμβαλλομένου σε ένα περιβάλλον οργανωμένης αγοράς, έστω και διμερούς, αποτελεί θέμα μείζονος σημασίας, για να μπορεί να υπάρξει αγορά, σε τέτοια διμερή συμβόλαια (Δ.Χ. *Λιάπης*, Ηλεκτρική Ενέργεια και Δίκαιο των Συμβάσεων (2018), 192, επ., 208 επ., *Ταρνανίδου*, *Σύγχρονες...*, 279, 362, *Ι. Ρόκας - Χ. Ταρνανίδου*, «Έννοια της «εγκαθάρτισης» στην αγορά ενέργειας και ευθύνη του εκκαθαριστή ως «εγγυητή» (Γνωμ.), ΔΕΕ 7/2018, 817-827). Θέτοντάς το διαφορετικά, αν δεν υφίσταται ορισμένη λύση διαχείρισης κινδύνου (risk management) που να επιτρέπει την κάλυψη του αναφερόμενου κινδύνου αντισυμβαλλομένου, η έννοια της αγοράς δεν μπορεί παρά να μη κυριολεκτείται.

35. Ειδικά γίνεται μνεία στο προοίμιο της Πρότασης Κανονισμού για τις αναφορές που κάνει επί του θέματος η Οδηγία REDII. Σύμφωνα με τη διάταξη της παραγράφου 8 του άρθρου 15 της εν λόγω Οδηγίας, τα κράτη μέλη καλούνται να αξιολογούν τους κανονιστικούς και διοικητικούς φραγμούς για τις μακροπρόθεσμες ΣΑΗΕ από ανανεώσιμες πηγές και να εξαλείφουν τους αδικαιολόγητους φραγμούς σε τέτοιες συμβάσεις διευκολύνοντας την υιοθέτησή τους. Μεταξύ άλλων προβλέπεται η υποχρέωση των κρατών μελών να διασφαλίσουν ότι τα μέσα για τη μείωση των χρηματοοικονομικών κινδύνων που συνδέονται με την αθέτηση των μακροπρόθεσμων υποχρεώσεων πληρωμής του αγοραστή στο πλαίσιο των ΣΑΗΕ είναι προσβάσιμα για τις εταιρίες που αντιμετωπίζουν φραγμούς εισόδου στην εν λόγω αγορά.

36. Συναφείς είναι και οι νεώτερες τροποποιητικές ρυθμίσεις της διάταξης (REDIII) με τις οποίες επισημαίνεται πιο ρητά η ανάγκη μείωσης των χρηματοοικονομικών κινδύνων προβλέποντας ότι θα πρέπει να διερευνώνται από τα κράτη μέλη οι τρόποι μείωσης που συνδέονται με τους σχετικούς κινδύνους, ιδίως με τη χρήση εγγυήσεων πιστώσεων (credit guarantees). Η αναγκαιότητα της τροποποίησης της Οδηγίας REDII για τη ρύθμιση των θεμάτων αυτών έχει εξάλλου επισημανθεί και από την ίδια την Πρόταση Κανονισμού (βλ. σημ. (55) προοιμ.).

37. Ακολούθως, το νεώτερο ως άνω κείμενο της Οδηγίας REDII προβλέπει μεταξύ άλλων στο οικείο σημείο της παραγράφου 8 του άρθρου 15 αυτής ότι τα κράτη μέλη περιγράφουν τις πολιτικές και τα μέτρα τους για την προώθηση της σύναψης συμβάσεων αγοράς ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές (συμβάσεις PPAs) στα ενοποιημένα εθνικά τους σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα που υποβάλλονται δυνάμει των άρθρων 3 και 14 του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999 και στις ενοποιημένες εθνικές εκθέσεις προόδου τους για την ενέργεια και το κλίμα που υποβάλλονται δυνάμει του άρθρου 17 του εν λόγω Κανονισμού. Παρέχουν επίσης στις εν λόγω εκθέσεις προόδου ένδειξη της παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές που υποστηρίζεται από συμβάσεις αγοράς ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές.

38. Όπως διαφαίνεται από τα εξελισσόμενα ως άνω προς ψήφιση ενωσιακά μέτρα, η ανάπτυξη και οργάνωση σχετικών αγορών PPAs αλλά και η θωράκισή τους με ασφαλή μέτρα λειτουργίας, δεν αποτελεί πλέον ευχέρεια των κρατών μελών αλλά ενωσιακή επιταγή.

39. Εξάλλου με βάση τη συγκριτική θεώρηση των διατάξεων μεταξύ Οδηγίας REDII, όπως ισχύει, και της Πρότασης Κανονισμού, προκύπτει αβίαστα ότι η σχετική τροποποίηση της ως άνω Οδηγίας έρχεται για να διασφαλίσει την αναγκαία συμβατότητά της με το μέτρο των συμβάσεων PPA που η Πρόταση του Κανονισμού εισάγει. Ειδικότερα σύμφωνα με την Πρόταση Κα-

νονισμού (βλ. παρ. 2 άρθρου 19α Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943, όπως τροποποιείται με την παρ. 9 του άρθρου 1 της Πρότ. Καν.), τα κράτη μέλη μεριμνούν ώστε μέσα όπως συστήματα εγγυήσεων (guarantee schemes) σε τιμές αγοράς, για τη μείωση των χρηματοοικονομικών κινδύνων που συνδέονται με την αθέτηση πληρωμών από τους αγοραστές στο πλαίσιο των ΣΑΗΕ, να είναι διαθέσιμα και προσβάσιμα σε πελάτες που αντιμετωπίζουν φραγμούς εισόδου στην αγορά ΣΑΗΕ και δεν αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες σύμφωνα με τα άρθρα 107 και 108 της ΣΛΕΕ. Η απαίτηση είναι φανερό ότι καλείται να καλύψει αδυναμίες της αγοράς και να ενισχύσει την ανάπτυξη των αγορών PPA στις περιπτώσεις όπου η πρόσβαση στις σχετικές αγορές δεν είναι σήμερα εφικτή.

40. Περαιτέρω κατευθύνσεις ως προς τον τρόπο εφαρμογής των παραπάνω διατάξεων παρέχει το προοίμιο (σημ. 28) της Πρότασης Κανονισμού. Όπως αναφέρεται, καθώς οι προσεγγίσεις αντιμετώπισης των υπερημεριών δεν πρέπει να εισάγουν διακρίσεις, τα κράτη μέλη θα μπορούσαν να αποφασίσουν να προσανατολίσουν τα μέσα αυτά σε συγκεκριμένες κατηγορίες καταναλωτών, εφαρμόζοντας αντικειμενικά και αμερόληπτα κριτήρια. Στο πλαίσιο αυτό, επισημαίνεται ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη το δυνητικό ρόλο των μέσων που παρέχονται σε επίπεδο Ένωσης, για παράδειγμα από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) (βλ. ενδεικτικά EIB Energy Lending Policy Supporting the Energy Transformation Version with updated technical annexes - May 2023, et. al., European Investment Advisory Hub Commercial Power Purchase Agreements A Market Study including an assessment of potential financial instruments to support renewable energy Commercial Power Purchase Agreements Final report prepared by Baringa Partners LLP March 2022 (European Investment Bank, European Commission), 2, 26).

41. Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται και η νεώτερη διάταξη της παραγράφου 4α του άρθρου 3 (Δεσμευτικός συνολικός στόχος σε επίπεδο ένωσης για το 2030) της Οδηγίας REDII, όπως τροποποιείται με την Οδηγία REDIII (άρθρ. 1 παρ. 2 γ)). Η διάταξη σε συμφωνία με το γράμμα της Πρότασης Κανονισμού δέχεται την ανάγκη ύπαρξης καθεστώτων στήριξης πιο ρητά προς διευκόλυνση της εφαρμογής του μέτρου. Ειδικότερα με βάση τη διάταξη τα κράτη μέλη θεσπίζουν ένα πλαίσιο, το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει καθεστώτα στήριξης και μέτρα διευκόλυνσης της υιοθέτησης συμβάσεων αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, επιτρέποντας την ανάπτυξη της ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές σε επίπεδο το οποίο συνάδει με την εθνική συνεισφορά του κράτους μέλους που αναφέρεται στην παράγραφο 2 του ιδίου άρθρου 3 και με ρυθμό που συνάδει με τις ενδεικτικές πορείες που αναφέρονται στο άρθρο 4 στοιχείο α) σημείο 2) του Κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999.

42. Η πρώτη παραπομπή αναφέρεται σε μία ομοίως νέα διάταξη (Οδηγία REDIII) βάσει της οποίας γίνεται δεκτό ότι τα ενοποιημένα εθνικά σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα θα πρέπει να καθορίζουν κατά τρόπο ρητό τις εθνικές συνεισφορές για τη συλλογική επίτευξη του δεσμευτικού συνολικού στόχου της Ένωσης που μεταξύ άλλων αφορά εν προκειμένω τα καθεστώτα στήριξης και τα συστήματα εγγυήσεων για τους ανωτέρω σκοπούς της αγοράς συμβάσεων PPA. Συναφής είναι και η δεύτερη παραπομπή.

β) Το παράδειγμα της ισπανικής αγοράς

43. Χαρακτηριστικό μεταξύ άλλων παράδειγμα συστήματος εγγυήσεων που έχει ήδη τεθεί σε εφαρμογή είναι αυτό

της ισπανικής αγοράς PPA (European Commission, State Aid SA.54558 (2020/N) - Spain Compensation for EIUs for the cost of financing of RES, CHP and non-peninsular territories in Spain, C(2021) 12 Brussels, 11.1.2021 final). Πρόκειται για το λεγόμενο κεφάλαιο “FERGEI” το οποίο κατά την περιγραφή του στην ως άνω απόφαση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής αποτελεί ένα κρατικό μηχανισμό που ορίζεται ως αποθεματικό κεφάλαιο εγγύησης μεγάλων ενεργειακών καταναλωτών (Reserve Fund to Guarantee Large Electricity Consumers). Σύμφωνα με τις διατυπώσεις της απόφασης το κεφάλαιο έχει ως σκοπό την ενθάρρυνση της σύναψης μακροπρόθεσμων συμβάσεων PPA μέσω της παροχής εγγυήσεων προς κάλυψη ζημίας σε περίπτωση αθέτησης υποχρεώσεων εκ μέρους των αγοραστών (electro-intensive consumer).

44. Ειδικότερα, με την απόφαση αναγνωρίζεται η ανάγκη των πωλητών ενέργειας να έχουν διασφαλίσει μέσα διαχείρισης κινδύνου ως αναγκαίο όρο για τη διενέργεια συναλλαγών σε συμβάσεις PPA. Τονίζεται ότι σύμφωνα με τις Ισπανικές Αρχές οι εν λόγω εγγυήσεις δεν παρέχονται για συμβάσεις PPA μεταξύ 3-5 ετών αλλά για συμβάσεις 5ετίας και άνω. Συναφώς, με βάση τους όρους λειτουργίας του κεφαλαίου FERGEI οι σχετικές εγγυήσεις μπορεί να παρέχονται σε περίπτωση αδυναμίας (de facto or de jure insolvency) του αγοραστή ενέργειας με τη μορφή εγγύησης που καλύπτει μέχρι το 80% του κινδύνου μη πληρωμής που παρέχεται α) είτε υπέρ της χρηματοπιστωτικής οντότητας β) είτε απευθείας προς τον πωλητή ενέργειας ή το διαμεσολαβητή που έχει αναλάβει το σχετικό κίνδυνο, ανάλογα με την περίπτωση (European Investment Advisory Hub, Commercial Power Purchase Agreements, 7, όπου και οι σχετικές αναφορές στα “sleeved PPA”).

45. Ακολούθως, σύμφωνα με τους όρους του κεφαλαίου FERGEI, σε σχέση με την ανωτέρω επιλογή (α), σε περίπτωση μη πληρωμής από σταθερό ενεργειακό χρήστη (energy intensive user, EIU), η τράπεζα υποχρεούται να καλύψει το 100% του απαιτητού ποσού της εγγύησης. Αν η τράπεζα δεν καταφέρει να αναλάβει αυτό το ποσό από τον υπόχρεο πωλητή, το κεφάλαιο FERGEI καλύπτει μέχρι το 80% του μη καλυφθέντος ποσού. Τον υπολειπόμενο κίνδυνο (residual risk) η μεγαλύτερο φέρει η τράπεζα. Σε σχέση με την ανωτέρω επιλογή (β), η εγγύηση είναι σχεδιασμένη ως σύμβαση επί διαφορών (contract for differences). Η κάλυψη περιλαμβάνει: (i) την ενέργεια που ο αγοραστής έχει προμηθευτεί και δεν έχει πληρώσει, και (ii) τη διαφορά μεταξύ της συμφωνηθείσας τιμής PPA και της τρέχουσας τιμής της αγοράς. Αν η τιμή αγοράς είναι μεγαλύτερη της τιμής του PPA, ο παραγωγός πληρώνει τη διαφορά, ενώ αν είναι μικρότερη, το κεφάλαιο FERGEI καλύπτει μέχρι το 80% της διαφοράς, και τον υπολειπόμενο κίνδυνο φέρει ο πωλητής ενέργειας.

46. Η απόφαση αναφέρεται σε διάφορα διαδικαστικής φύσεως θέματα επισημαίνοντας ταυτόχρονα και την ταυτότητα του διαχειριστή του κεφαλαίου τα καθήκοντα του οποίου δεν ασκεί το ίδιο το κράτος αλλά εντεταλμένος φορέας με υψηλή ειδικευση επί των θεμάτων διαχείρισης κινδύνου ονόματι «Spanish Export Credit Agency - “CESCE”» που εποπτεύεται από μία ειδική επιτροπή (Electrointensive Market Risk Commission) του Ισπανικού Υπουργείου Βιομηχανίας, Εμπορίου και του Τουρισμού.

γ) PPA και συμβατική τυπολογία: Προς μία νέα σύλληψη χρηματοοικονομικών εργαλείων

47. Στο σημείο αυτό σκόπιμο είναι να σκιαγραφηθούν ορισμένα βασικά γνωρίσματα των συμβάσεων και της αγοράς PPA.

Με βάση τη συναλλακτική πρακτική εντοπίζονται δύο βασικοί τύποι συμβάσεων PPA, ήτοι οι συμβάσεις που διακανονίζονται με φυσική παράδοση της ανανεώσιμης ενέργειας και αυτές που διακανονίζονται με χρηματικό διακανονισμό και μόνον.

48. Ο πρώτος τύπος συμβάσεων αναφέρεται σε συμβάσεις PPA που διακανονίζονται με φυσική παράδοση. Οι συμβάσεις αυτές, που συνήθως καλούνται ως physical PPA, συνιστούν συμβάσεις που καταρτίζονται όταν οι αγοραστές (off-takers) αποβλέπουν στη φυσική παραλαβή της ενέργειας που παράγεται μέσω PPA. Τούτο ισχύει τόσο στην περίπτωση όπου ο αγοραστής ενεργεί ως καταναλωτής της ανανεώσιμης ενέργειας (1η εκδοχή) όσο και όταν ενεργεί ως διαμεσολαβητής, για παράδειγμα, ως προμηθευτής που αγοράζει την ενέργεια για λογαριασμό καταναλωτή και πελάτη του (2η εκδοχή) European Investment Advisory Hub Commercial Power Purchase Agreements..., 5, 7 επ., European Investment Advisory Hub, Europe’s Gateway to Investment Support, Developing potential financial instruments and advisory solutions to stimulate more investment in renewable energy generation by means of commercial power purchase agreements, 19 January 2023, 16 επ., Θ. Πανάγος (επιστ. διεύθ.), Χονδρεμπορικές Αγορές Ηλεκτρικής Ενέργειας: Ρυθμιστικό Πλαίσιο και Λειτουργία, 2021, 193 επ.). Με αυτά τα χαρακτηριστικά η σύμβαση PPA μπορεί να νοηθεί ως τυπική σύμβαση αγοραπωλησίας που βέβαια δεν είναι στιγμιαία αλλά καταρτίζεται προθεσμακά ή ως σύμβαση δι-αρκείας έχοντας, όπως και το ονοματολογία της μαρτυρεί, μακροπρόθεσμο χαρακτήρα. Στην περίπτωση αυτή, με τη σύμβαση οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν την τιμή της συναλλαγής για μελλοντικές ημερομηνίες παράδοσης, προκαθορίζοντας έτσι ορισμένη σταθερή τιμή καθ’ όλη τη διάρκεια (συνήθως 10ετής) της σύμβασης. Η λειτουργία αυτή της σύμβασης εκτιμάται ότι συμβάλλει στην ενίσχυση των ΑΠΕ καθώς οι μεν παραγωγοί μπορούν να προγραμματίζουν τις επενδύσεις τους σε ΑΠΕ εξασφαλίζοντας «χρηματοδότη» και σταθερούς όρους τιμής σε μακροπρόθεσμο ορίζοντα, οι δε διαμεσολαβητές/καταναλωτές μπορούν βάσει της σταθερής τιμής να ρυθμίζουν τις ενεργειακές συναλλαγές τους ώστε να μην εκτίθενται σε κινδύνους ανόδου της τιμής της ενέργειας και συναφώς σε ανυπολόγιστα κόστη εκ του σχετικού αγοραίου κινδύνου (market risks).

49. Καθώς αντικείμενο της σύμβασης είναι η διενέργεια αγοραπωλησιών σε τακτές προθεσμίες επί εμπορευμάτων, ήτοι επί των ενεργειακών προϊόντων ΑΠΕ, καθίσταται σαφές ότι στην περίπτωση αυτή η σύμβαση λειτουργεί ως εμπορική σύμβαση, επιπίπτουσα στις συμβάσεις του ενεργειακού δικαίου (βλ. REMIT). Η σύμβαση κατευθύνεται στην κάλυψη αμιγώς εμπορικών αναγκών μεταξύ εμπόρων (ανωτ. 1η εκδοχή) ή προσώπων εκ των οποίων ένα τουλάχιστον διεξάγει εμπορική διαμεσολάβηση σε σχέση με την ενέργεια (ανωτ. 2η εκδοχή). Κατά συνέπεια μόνο το γεγονός ότι η σύμβαση έχει προθεσμιακό χαρακτήρα και από την άποψη αυτή μπορεί να υπαχθεί στις προθεσμιακές συμβάσεις (forward agreements) δεν αρκεί για να υπαχθεί αυτή στις συμβάσεις παραγώγων του χρηματοπιστωτικού τομέα (βλ. Ν 4514/2018, Παραρτ. Ι, Τμήμ. Γ, παρ. 4-10, βλ. και MiFIDII), καθώς απουσιάζουν εν προκειμένω δομικά στοιχεία για να φέρει τα χαρακτηριστικά τέτοιων συμβάσεων, όπως είναι η λειτουργία της σύμβασης ως χρηματοπιστωτικού μέσου, η διάθεσή της από χρηματοπιστωτικό ίδρυμα (επιχείρηση επενδύσεων ή πιστωτικό ίδρυμα) στην αγορά, ή η λειτουργία της ως εισηγμένου τέτοιου μέσου στις χρηματοπιστωτικές αγορές της Οδηγίας MiFIDII (ν. 4514) και η διαμόρφωση τιμής και άλλων συνθηκών διαπραγμάτευσης επ’ αυτής (Ταρνανίδου, Σύγχρονες..., 255 επ.).

50. Εξάλλου ακόμη κι αν στην κατάρτιση της σύμβασης διαμεσολαβεί χρηματοπιστωτικό ίδρυμα ενεργώντας εγγυητικά για λογαριασμό του αγοραστή, για τις ανάγκες όπως λέγεται διαχείρισης κινδύνου (risk management) προς κάλυψη του κινδύνου αντισυμβαλλομένου, ο χαρακτήρας της ως αμιγώς εμπορικής δεν αναιρείται (Λιάππης, 208 επ.).

51. Οι δεύτερες συμβάσεις, οι οποίες διακανονίζονται με χρηματικό διακανονισμό και μόνο και συνηθίζεται να καλούνται ως virtual ή financial PPA, συνιστούν συμβάσεις που καταρτίζονται όταν οι αγοραστές (offtakers) δεν αποβλέπουν στη φυσική παραλαβή της ανανεώσιμης ενέργειας αλλά στην αντιστάθμιση κινδύνου (hedging) (Φορτσάκης - Ηλιάδου, 176). Ως σύμβαση χρηματικού διακανονισμού η σύμβαση δεν αναφέρεται στην περίπτωση αυτή στην ανανεώσιμη ενέργεια ως περιουσιακό στοιχείο που προορίζεται για να παραδοθεί από τον πωλητή (παραγωγό) στον αγοραστή (προμηθευτή, καταναλωτή κλπ.), αλλά αμιγώς ως σημείο αναφοράς, ως υποκείμενο στοιχείο (underlying asset) όπως λέγεται, για τη σχετική τιμολόγησή της (X. Tarnanίδου, Συμβάσεις παραγωγών του χρηματοπιστωτικού τομέα, 2006, 143, της *ιδίας*, Σύγχρονες, 260). Η σύμβαση καταρτίζεται σε ορισμένη τιμή, όπως θα ίσχυε αν η σχετική αγοραπωλησία διακανονιζόταν πραγματικά. Ειδοποιός διαφορά είναι ότι αντί για πραγματική φυσική παράδοση του εμπορεύματος, εν προκειμένω της ανανεώσιμης ενέργειας, λαμβάνει χώρα κατά τους συμφωνηθέντες χρόνους διακανονισμού της υπολογισμός του χρηματικού ισοδύναμου του σχετικού εμπορεύματος στις τρέχουσες τιμές αγοράς. Ο χρηματικός διακανονισμός αφορά συνεπώς στην περίπτωση αυτή τη διαφορά μεταξύ της συμφωνηθείσας τιμής και της ως άνω αποτιμωμένης στις τιμές της αγοράς. Συναφώς, αν επέλθει για τον αγοραστή του PPA ο κίνδυνος ανόδου της τιμής, ο αγοραστής θα «αποζημιωθεί» μέσω αυτού έναντι του σχετικού κινδύνου λαμβάνοντας τη θετική διαφορά μεταξύ της τιμής στην οποία είχε καταρτίσει τη σύμβασή του και της τιμής αποτίμησης του εμπορεύματος που λόγω ανόδου της τιμής του θα είναι προφανώς μεγαλύτερη της τιμής κατάρτισης.

52. Αγοραστικό ενδιαφέρον για την κατάρτιση συμβάσεων PPA μπορεί και εν προκειμένω να επιδεικνύουν καταναλωτές ανανεώσιμης ενέργειας ή και επαγγελματίες που ενεργούν ως προς αυτούς μεσολαβητικά, όπως είναι οι προμηθευτές ενέργειας (sleeved PPA, Πανάγος, 193, European Investment Advisory Hub, Europe's Gateway to Investment Support, ό.π., Φορτσάκης - Ηλιάδου, 176). Στην περίπτωση αυτή βέβαια η σύμβαση PPA δεν αποτελεί το μέσο για την πραγματική προμήθεια της ενέργειας αφού αυτή διακανονίζεται χρηματικά και μόνον. Ο αγοραστής χρησιμοποιεί τη σύμβαση εδώ ως αντισταθμιστικό εργαλείο, ως μέσο κάλυψης αγοραστικού κινδύνου στον οποίο εκτίθεται από το σχετικό άνοιγμα ή την υποχρέωσή του. Για παράδειγμα αν πρόκειται για καταναλωτή ενέργειας, αυτός εκτίθεται στην άνοδο των τιμών της ενέργειας που καταναλώνει. Αυτό τον κίνδυνο καλύπτει τότε η σύμβαση PPA καθώς η ζημία που υφίσταται ο καταναλωτής από την άνοδο της τιμής στην ενέργεια που καταναλώνει αποτελεί κατά τα ανωτέρω κέρδος για αυτόν από τη θέση του στη σύμβαση PPA.

53. Αξιολογώντας τα ανωτέρω χαρακτηριστικά της η σύμβαση PPA που διακανονίζεται με χρηματικό διακανονισμό είναι γεγονός ότι δεν μπορεί να αποτελεί τυπική κατά κυριολεξία σύμβαση αγοραπωλησίας, όπως υπό τις ανωτέρω εκδοχές της διαρκούς σύμβασης ισχύει για τη σύμβαση PPA που διακανονίζεται με φυσική παράδοση. Παρά ταύτα και εν προκειμένω οι συμβαλλόμενοι συμφωνούν την τιμή της συναλλαγής για μελλοντικές ημερομηνίες διακανονισμού, προκαθορίζοντας ορισμένη

σταθερή τιμή καθ' όλη τη διάρκειά της. Εξάλλου και στην περίπτωση αυτή η σύμβαση έχει ειδικότερη πρακτική αξία, ανάλογη του προηγούμενου συμβατικού τύπου, καθώς λειτουργεί ως μέσο αντιστάθμισης σε σχέση με τις θέσεις που οι αντισυμβαλλόμενοι έχουν στην πραγματική φυσική αγορά της ενέργειας.

δ) PPA και χρηματοπιστωτικά μέσα

54. Ζήτημα γεννάται αν το γεγονός ότι η σύμβαση virtual PPA δεν αποτελεί σύμβαση κατά κυριολεξία πώλησης του εμπορεύματος, των ενεργειακών προϊόντων ΑΠΕ, αλλά μόνο σύμβαση χρηματικού διακανονισμού, επηρεάζει το χαρακτήρα της ως αμιγώς εμπορικής σύμβασης προσδίδοντας σε αυτή και ειδικότερα χαρακτηριστικά χρηματοπιστωτικής σύμβασης. Ο προβληματισμός αυτός ανακύπτει από το γεγονός ότι οι συμβάσεις που λειτουργούν ως χρηματοπιστωτικά μέσα φέρουν τέτοια χαρακτηριστικά καθώς δεν αποβλέπουν κατ' ανάγκη στην παράδοση των εμπορευμάτων στα οποία αφορούν αλλά στην επίτευξη ορισμένου χρηματοοικονομικού αποτελέσματος σε σχέση με την τιμολόγησή τους (π.χ. αντιστάθμιση κινδύνου).

55. Εξεταστέο συνεπώς είναι αν οι συμβάσεις PPA μπορεί να νοηθούν ως χρηματοπιστωτικά μέσα όταν φέρουν τα ανωτέρω χαρακτηριστικά. Λαμβάνοντας υπόψη την ειδική χρηματοπιστωτική νομοθεσία (Ν 4514/2018, MiFIDII) δεν μπορεί παρά να καταστεί και εν προκειμένω σαφές ότι τα προθεσμιακά συμβόλαια ως χρηματοπιστωτικά μέσα στα οποία αναφέρεται η σχετική νομοθεσία αποτελούν συμβόλαια που είτε εκδίδονται ή διατίθενται από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα (επιχείρηση επενδύσεων ή πιστωτικό ίδρυμα) είτε τυχάνουν διαπραγμάτευσης σε χρηματοπιστωτικές αγορές της Οδηγίας MiFIDII (Ν 4514). Αντίθετα δεν νοούνται ως χρηματοπιστωτικά μέσα όταν συνάπτονται για αμιγώς εμπορικούς σκοπούς (άρθρ. 7 παρ. 1 Κανονισμού (ΕΕ) 565/2017).

56. Παρά ταύτα καθώς η περίπτωση αυτή των συμβάσεων PPA από πλευράς συμβατικής φυσιογνωμίας φέρει αρκετά χαρακτηριστικά που είναι συγγενικά αυτών των χρηματοπιστωτικών μέσων, ιδίως ως παραγώγων μέσων χρηματικού διακανονισμού (Tarnanίδου, Συμβάσεις παραγωγών..., ό.π.), μπορεί ευχερέστερα να αποδοθούν σε αυτές χαρακτηριστικά χρηματοπιστωτικού μέσου. Για παράδειγμα, μια τέτοια περίπτωση θα μπορούσε να συντρέχει αν η σύμβαση PPA ως σύμβαση χρηματικού διακανονισμού υπαχθεί σε ένα καθεστώς διαπραγμάτευσης, που επιτρέπει τη συγκέντρωση προσφοράς και ζήτησης για τη διενέργεια συναλλαγών διαμορφώνοντας συνθήκες αγοράς. Πολύ περισσότερο αν η αγορά αυτή είναι ανοιχτή και προσβάσιμη σε κάθε τρίτο συναλλασσόμενο. Είναι φανερό ότι στην περίπτωση αυτή η σύμβαση δεν μπορεί να χαρακτηριστεί ως αμιγώς εμπορική αφού τα ανωτέρω χαρακτηριστικά της προσδίδουν κάτι παραπάνω από έναν απλό εμπορικό χαρακτήρα. Καθώς οι συμβαλλόμενοι αποβλέπουν στην περίπτωση αυτή μέσω της κατάρτισης της συναλλαγής PPA όχι στην απόκτηση ή διάθεση του ενεργειακού προϊόντος καθαυτού αλλά σε ορισμένο χρηματοοικονομικό αποτέλεσμα σε συνάρτηση μάλιστα με αγοραίες τιμές και όχι υπό συνθήκες διμερούς συναλλαγής, μπορεί βάσιμα να υποστηριχθεί ότι εν προκειμένω η σύμβαση εκφεύγει του στενού εμπορικού χαρακτήρα της. Γίνεται τότε χρηματοπιστωτική.

57. Από την άποψη αυτή εύλογα αναφέρεται στο προοίμιο (σημ. 54) της Πρότασης Κανονισμού ότι τα μέτρα που προβλέπονται στον παρόντα κανονισμό ισχύουν επίσης με την επιφύλαξη της εφαρμογής της Οδηγίας 2014/65/ΕΕ (MiFIDII), αλλά και άλλων συναφών χρηματοπιστωτικών ρυθμίσεων (βλ. αναφορές σε Κανονισμό (ΕΕ) 2016/1011 (Benchmark Regulation)

ως και σε Κανονισμό (ΕΕ) 648/2012 (EMIR - European Markets Infrastructure Regulation). Υπό την ίδια σκέψη, συναφής είναι και η διάταξη της παραγράφου 5 του άρθρου 9 του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943 που προστίθεται με την παράγραφο 6 του άρθρου 1 της Πρότασης Κανονισμού η οποία αναφέρεται στη δυνατότητα των διαχειριστών αγοράς ενέργειας (χρηματιστηρίων) να μπορούν να εισάγουν στις αγορές τους και προθεσμιακά προϊόντα αντιστάθμισης κινδύνων, συμπεριλαμβανομένων μακροπρόθεσμων προϊόντων αντιστάθμισης κινδύνου, δηλ. των συμβάσεων PPA για τις οποίες έγινε λόγος ανωτέρω, υπό την επιφύλαξη βέβαια των υποχρεώσεων που μια τέτοια εκδοχή συνεπάγεται για την τήρηση των διατάξεων της χρηματοπιστωτικής νομοθεσίας.

58. Εξάλλου το γεγονός ότι η αναφερόμενη ενεργειακή νομοθεσία για τις συμβάσεις PPA εισάγεται ως συμβατή με τη χρηματοπιστωτική νομοθεσία και όχι ως ανατρεπτική ή αναρτητική αυτής επιβεβαιώνεται και από τη διάταξη του άρθρου 69α του Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943 που προστίθεται με την παράγραφο 14 του άρθρου 1 της Πρότασης Κανονισμού.

59. Κρίσιμο πάντως είναι να τονιστεί ότι ήδη σήμερα έχουν δημιουργηθεί αρκετές πλατφόρμες PPA όπου γίνονται διαπραγματεύσεις σε συμβάσεις PPA φυσικής παράδοσης, οι οποίες όμως δεν οδήγησαν σε εφαρμογή της χρηματοπιστωτικής νομοθεσίας. Η διαπραγμάτευση αυτή γίνεται δε κατά κανόνα με τη μορφή δημοπρασιών (auction). Τέτοιες πλατφόρμες είναι η ισπανική Sanza energy, που παρέχει δυνατότητες και δευτερογενούς διαπραγμάτευσης (www.sanzaenergy.com), η βρετανική πλατφόρμα Renewable Exchange που ομοίως παρέχει δυνατότητες συναλλαγής σε διαπραγματεύσιμες τιμές δημοπρασίας βάσει του τυποποιημένου συμβολαίου PPA “lightning agreement” (<https://renewable.exchange/blog/lightning-ppa-helping-you-secure-your-ppa-deals-faster/>), η διεθνής πλατφόρμα Zeigo power platform που διεξάγει προσφορές δημοπρασιών (<https://www.se.com/ww/en/work/campaign/zeigo-power.jsp>) και άλλες.

60. Αν και στις περιπτώσεις αυτές μπορεί να συντρέχει το στοιχείο της αγοράς καθώς διαμορφώνονται οι συνθήκες συνάντησης της προσφοράς (εκ μέρους των παραγωγών ΑΠΕ) και της ζήτησης (εκ μέρους των προμηθευτών, καταναλωτών κλπ.) με σκοπό τη διαμόρφωση της τιμής, εντούτοις θα πρέπει να τονιστεί ότι μόνο το γεγονός αυτό δεν ανάγει τη σύμβαση σε χρηματοπιστωτικό μέσο εφόσον πρόκειται πράγματι για σύμβαση φυσικής παράδοσης, ήτοι για σύμβαση που κατά της ημερομηνίας διακανονισμού της συνεπάγεται την παράδοση και παραλαβή της ανανεώσιμης ενέργειας. Προς την ίδια κατεύθυνση κινείται άλλωστε και η ίδια η MiFIDII και αντίστοιχα ο Ν 4514/2018 (Παραρτημ. Ι, Τμήμ. Γ, (6) ορίζοντας ότι δεν υπάγονται στο πλαίσιο αυτό περιπτώσεις προθεσμιακών συμβολαίων σε εμπορεύματα που αν και τυγχάνουν διαπραγμάτευσης υπόκεινται σε διαδικασίες υποχρεωτικής φυσικής παράδοσης του σχετικού εμπορεύματος. Πρόκειται για τα λεγόμενα “must be physically settled” προθεσμιακά συμβόλαια στην ενέργεια που κατά την ανωτέρω ρητή διάταξη της σχετικής χρηματοπιστωτικής νομοθεσίας εξαιρούνται από το πεδίο αυτής, υπό το σκεπτικό ότι ήδη τυγχάνουν ρύθμισης από πλευράς ενεργειακής νομοθεσίας (REMIT), όπως είναι και εν προκειμένω το νέο μέτρο αγοράς των PPAs υπό τον ανωτέρω σχεδιασμό της Πρότασης Κανονισμού, και από την άποψη αυτή θα πρέπει να αποφεύγεται ο αδικαιολόγητος διπλασιασμός του κόστους λειτουργίας τους (duplication of cost). Η παγιωμένη αυτή θεσμική θέση έχει μάλιστα καθιερωθεί να λέγεται σχηματικά “REMIT carve-out” (Ταρνανίδου, Σύγχρονες..., 262 επ.).

61. Υπό τα ανωτέρω καθίσταται σαφές ως πρώιμο νομικό συμπέρασμα, δεδομένης και της μη αποκρυσταλλωμένης ακόμη θεώρησης του μέτρου της Πρότασης Κανονισμού, ότι η Ένωση προχωρεί στον ανασχεδιασμό της ενεργειακής αγοράς εισάγοντας νέα ενεργειακά προϊόντα, τις λεγόμενες συμβάσεις PPA, που λειτουργούν μεν ως εμπορικά προϊόντα, μπορούν να λειτουργούν όμως και ως χρηματοοικονομικά προϊόντα.

62. Σε κάθε περίπτωση η υιοθέτηση μιας προθεσμιακής αγοράς ακόμη κι αν δεν είναι χρηματοπιστωτική, φέρει εξ ορισμού μια τέτοια οσμή. Γίνεται αγορά που επιδιώκει να προεξοφλήσει μελλοντικές τιμές και από την άποψη αυτή να αντισταθμίσει τις θέσεις των συναλλασσομένων μερών της έναντι αγοραίων κινδύνων (market risks) διασφαλίζοντας σταθερές τιμές αμοιβαία αποδεκτές από τα μέρη υπό μακροχρόνιες συμβατικές συμφωνίες. Εξάλλου το αν αυτή η αγορά θα λειτουργεί αμιγώς ως ενεργειακή αγορά ή και ως χρηματοπιστωτική αγορά δεν αποτελεί παρά θέμα ρυθμιστικής επιλογής, βούλησης σε επίπεδο εθνικού συστήματος και συντελεστών της αγοράς.

III. Η εθνική περίμετρος του προτεινόμενου σχεδιασμού

α) Εθνικός ανασχεδιασμός ενεργειακής αγοράς:
Οι αρχικές προσεγγίσεις

63. Σε πρώιμη φάση, πριν δρομολογηθούν οι ανωτέρω ρυθμιστικές εξελίξεις στην Ένωση, η χώρα μας σε εφαρμογή των διατάξεων της ενεργειακής νομοθεσίας (άρθρ. 20, 21 Κανονισμού (ΕΕ) 2019/943) έθεσε σε διαβούλευση τις αρχικές προσεγγίσεις της για τον εθνικό ανασχεδιασμό της ενεργειακής αγοράς (Market Reform Plan..., ανωτ. αρ.5).

64. Αξιοσημείωτο είναι ότι η εθνική πρόταση αναφέρεται στο σχεδιασμό της αγοράς σε συμβάσεις PPA (RES PPA). Η πρόταση δεν εισηγείται επί του θέματος συγκεκριμένο μοντέλο τέτοιας αγοράς, αλλά περιλαμβάνει ένα γενικό περίγραμμα της σύλληψης θέτοντας ορισμένες βασικές αρχές και στόχους που θα πρέπει να επιτευχθούν.

65. Το μοντέλο επιδοκιμάζει κάθε συμβατική εκδοχή PPA, ήτοι τόσο τις εμπορικές συμβάσεις όσο και τις χρηματοοικονομικές συμβάσεις, ενώ ταυτόχρονα διαβλέπει το ενδεχόμενο υιοθέτησης και σχετικής αγοράς παραγώγων (Market Reform Plan, 34).

66. Ως προς το πεδίο εφαρμογής, η προσέγγιση καλύπτει κάθε εκδοχή συναλλασσόμενου περιλαμβάνοντας συμμετέχοντες της αγοράς, όπως καταναλωτές, φορείς σωρευτικής εκπροσώπησης, ιδιώτες αλλά και διαπραγματευτές ως προς το σκέλος της ζήτησης, ενώ ως προς το σκέλος της προσφοράς επικεντρώνεται σε εταιρίες παραγωγούς αλλά και σχετικούς φορείς σωρευτικής εκπροσώπησης με δυνατότητες ή μη αποθήκευσης της ανανεώσιμης παραγωγής (Market Reform, ό.π.).

67. Αξιοσημείωτο είναι ότι αναγνωρίζεται η ύπαρξη εμποδίων στην αγορά, όπως η αβεβαιότητα στη χρηματοδότηση έργων παραγωγής PPA που επιδεινώνεται δημιουργώντας καταστάσεις μη ρευστής αγοράς στα εν λόγω προϊόντα. Επί του θέματος επισημαίνεται η πρακτική αξία και χρησιμότητα των σχετικών προϊόντων και υπογραμμίζεται χαρακτηριστικά ότι οι παραγωγοί ανανεώσιμης ενέργειας (RES developers) κρίνεται σκόπιμο να χρησιμοποιούν τις συμβάσεις PPA ως μέσο εξασφάλισης για την άντληση χρηματοδότησης από τις τράπεζες (κατά τον γνωστό όρο “bankability”), από ιδιώτες ή και τα δύο.

68. Για την ενίσχυση της ρευστότητας της αγοράς και την άρση των εμποδίων συμμετοχής σε όλους τους δυνητικούς συμμετέχοντες και χρήστες των προϊόντων ανανεώσιμης ενέργειας

η εθνική πρόταση τονίζει επίσης την ανάγκη λειτουργίας των σχετικών προϊόντων υπό συνθήκες υγιούς ανταγωνισμού. Υπό το πρίσμα αυτό η προσέγγιση που αποτυπώνεται αφορά τη δημιουργία μιας οργανωμένης πλατφόρμας χονδρικής αγοράς με προαιρετική και όχι υποχρεωτική συμμετοχή των παραγόντων της αγοράς σε αυτή που να διευκολύνει την ανάπτυξη διμερών συμβάσεων PPA σε ανανεώσιμη ενέργεια (bilateral private RES-PPA contracts). Η προτεινόμενη πλατφόρμα καλείται έτσι να διαμορφώσει συνθήκες ανταγωνισμού βασιζόμενου σε όρους αγοράς με τη δημιουργία οικονομιών κλίμακος και την ενθάρρυνση επενδύσεων σε τέτοια προϊόντα. Χαρακτηριστική είναι η ορολογία που χρησιμοποιείται στο κείμενο της εθνικής πρότασης, φωτογραφίζοντας τον επιδιωκόμενο ως άνω σκοπό ως “positive externality case”, συνομολογώντας την ανάγκη για θετική στάση εξωστρέφειας. Χαρακτηριστική είναι επίσης η emphatic περιγραφή του ρόλου του κράτους στο εν λόγω εγχείρημα ως “market maker” με την έννοια του διαμορφωτή/ρυθμιστή αγοράς η παρέμβαση του οποίου θα αφορά την άρση των εμποδίων, την ενθάρρυνση των επενδύσεων στα εν λόγω προϊόντα και τη διασφάλιση της λειτουργίας τους με σκοπό τη διαμόρφωση συνθηκών αποτελεσματικής αγοράς. Δεν παραλείπεται εξάλλου και η αναφορά σε σχήμα ενίσχυσης με τη μορφή κρατικών εγγυήσεων προς κάλυψη αδυναμιών των ενεργοβόρων βιομηχανιών που λειτουργούν από την αγοραστική πλευρά.

Β) Θέσπιση πλατφόρμας σύναψης συμβολαίων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ (RES PPAs Platform): Η Δημόσια διαβούλευση της ΡΑΑΕΥ

69. Πέρα από τις ανωτέρω εθνικές προσεγγίσεις, οι οποίες μεταξύ άλλων υπογραμμίζουν την αναγκαιότητα κινητοποίησης της χώρας μας προς την κατεύθυνση της ανάπτυξης αγοράς PPA, πρωτοβουλία προς την ίδια κατεύθυνση ανέπτυξε και η εθνική αρχή ενέργειας, ήτοι η ΡΑΕ και ήδη ΡΑΑΕΥ (*Φορτσάκης - Ηλιάδου*, 32 επ.). Ειδικότερα πρόκειται για την πρωτοβουλία διαβούλευσης που η ΡΑΑΕΥ ανέπτυξε με την αγορά σε σχέση με την ανάπτυξη πλατφόρμας PPA που έλαβε το φως της δημοσιότητας την 11.11.2022 υπό τον τίτλο «*Δημόσια Διαβούλευση για τη θέσπιση πλατφόρμας σύναψης συμβολαίων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ (RES PPAs Platform)*». Στο πλαίσιο αυτό και, όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στη διαβούλευσή της (<https://www.rae.gr/diavoulefsis/52254/>) με γνώμονα την ανάγκη ενίσχυσης της λειτουργίας της ενεργειακής αγοράς αλλά και επίτευξης των βιώσιμων στόχων όπως τίθενται σε διεθνές και ευρωπαϊκό επίπεδο, η ΡΑΑΕΥ με τη συνδρομή εξειδικευμένου συμβούλου, επεξεργάστηκε τρεις εναλλακτικές επιλογές για την υιοθέτηση πλατφόρμας PPA και την ανάπτυξη σχετικής αγοράς.

70. Δεν αποτελεί αντικείμενο της παρούσας η ενδελεχής περιγραφή των τριών αυτών εναλλακτικών επιλογών. Είναι όμως σημαντικό για τις ανάγκες συγκριτικής θεώρησης των πιθανών προοπτικών ανάπτυξης της αγοράς PPA σε αυτή την προκαταρκτική συζήτηση του θεσμού, να καταγραφούν ορισμένα δομικά στοιχεία που συνθέτουν την κάθε επιλογή και τη διαφοροποιούν από τις άλλες.

71. Πριν την εξέταση των επιλογών είναι σημαντικό να καταγραφούν οι βασικοί στόχοι του μέτρου που τίθενται ως άνω από τη ΡΑΑΕΥ και συνίστανται, πρώτον, στην «*ενίσχυση της ανάπτυξης νέων έργων ΑΠΕ με όρους αγοράς, καθώς η βιωσιμότητά τους άρα και η χρηματοδότησή τους θα διασφαλίζεται -ως επί το πλείστον- απαλλαγμένη από σχήματα κρατικής ενίσχυσης*» και, δεύτερον, στην «*ενίσχυση των επιλογών που*

έχουν οι μικρότεροι σε μέγεθος συμμετέχοντες τόσο από την πλευρά του πωλητή (seller) όσο και από την πλευρά του αγοραστή (off-taker)». Οι στόχοι αυτοί είναι σημαντικοί καθώς οριοθετούν την επιδιωκόμενη εθνική πρωτοβουλία και ταυτόχρονα σηματοδοτούν τα μέτρα που θα πρέπει να ληφθούν για την εξυπηρέτηση των σχετικών στόχων.

72. Η πρώτη επιλογή που τιτλοφορείται ως “facilitating platform” αναφέρεται σε μία πλατφόρμα η οποία κατ’ ουσίαν διευκολύνει τη συνάντηση της προσφοράς και της ζήτησης σε ανώνυμη βάση χωρίς όμως να λειτουργεί ως πλατφόρμα αντιστοίχισης εντολών ή διαπραγμάτευσης. Κατά την επιλογή αυτή η οι συμβατικές συμφωνίες σε PPA συνάπτονται εκτός πλατφόρμας, ενώ η πλατφόρμα εξυπηρετεί την ανάγκη διευκόλυνσης της σύνδεσης μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών ως ένα προπαρασκευαστικό στάδιο διαπραγμάτευσης. Ως εκ των χαρακτηριστικών της αυτών, έπεται ότι η αναφερόμενη PPA πλατφόρμα δεν λειτουργεί ως πλατφόρμα διαπραγμάτευσης αλλά ως βάση αναφοράς για τη σύναψη σχετικών συναλλαγών. Η μελέτη αναφέρει ότι ένα τέτοιο σύστημα RES PPA λειτουργεί στην Ιταλία. Όπως χαρακτηριστικά σημειώνεται στα σχετικά έγγραφα διαβούλευσης (High level analysis of possible options for a centrally organised RES PPA platform, Sept. 2022, Afry, AB, Afry Report, 17), η πλατφόρμα αποβλέπει στην κεντρική παρακολούθηση της ανάπτυξης της αγοράς RES PPA και στην προώθηση των λεγόμενων “bankable solutions”. Υπό την έννοια αυτή προσδιορίζονται οι λύσεις RES PPA που όπως προαναφέρθηκε ενεργούν ως μέσο εξασφάλισης των παραγωγών για την καλύτερη χρηματοδότησή τους από τις τράπεζες.

73. Στον αντίποδα βρίσκονται οι άλλες δύο επιλογές κατά τις οποίες η πλατφόρμα λειτουργεί ως μέσο διαπραγμάτευσης των ενδιαφερομένων μερών επί τυποποιημένων συμβολαίων RES PPA. Η μεν πρώτη οδηγεί σε ένα σύστημα διμερών και όχι πολυμερών διαπραγματεύσεων κατά το οποίο όπως φαίνεται δεν υπάρχει μηχανισμός διαμόρφωσης τιμής αλλά τα ενδιαφερόμενα μέρη έρχονται σε διαπραγματεύσεις σε διμερή βάση. Παρά ταύτα φαίνεται ότι το μοντέλο περιλαμβάνει και πιο αυτοματοποιημένες συνιστώσες που υποστηρίζει ο φορέας της πλατφόρμας παρέχοντας στους πωλητές και αγοραστές δεσμευτικές συνθήκες διαπραγμάτευσης ως και εγγυήσεις υπέρ του φορέα της πλατφόρμας ως τρόπο περιορισμού του κινδύνου. Στο ίδιο μήκος κύματος κινείται και η τρίτη επιλογή, υπό πιο προηγμένες πάντως και αυτοματοποιημένες ρυθμίσεις διαπραγμάτευσης και περιορισμού του κινδύνου, κατ’ αντιστοιχία προς τα ισχύοντα στις χρηματιστηριακές αγορές. Στην περίπτωση αυτή η πλατφόρμα αποσυνδέει τους συμβαλλομένους, που συναλλάσσονται ούτως ή άλλως σε ανώνυμη βάση, και μεταθέτει τον κίνδυνο αντισυμβαλλομένου σε τρίτο φορέα που εγγυάται την ομαλή εκπλήρωση των συναλλαγών.

74. Κάνοντας μία πρώτη αποτίμηση και συγκριτική θεώρηση των ανωτέρω επιλογών διακρίνεται ότι όσο λιγότερο κεντροποιημένη και αυτοματοποιημένη είναι η συναλλαγή σε RES PPA τόσο πιο ευχερής είναι η κατ’ ιδίαν διαπραγμάτευση και διαμόρφωση των όρων της συμφωνίας. Οι αποκεντρωμένες πάντως λύσεις έχουν ως συνέπεια τους κινδύνους των συναλλαγών να φέρουν οι ίδιοι οι αντισυμβαλλόμενοι. Αντίθετα όσο πιο κεντροποιημένη είναι η συναλλαγή τόσο πιο ευχερής είναι η μετάθεση των κινδύνων που την συνθέτουν σε τρίτο φορέα προς διαχείρισή τους από αυτόν. Για τις κεντροποιημένες συναλλαγές αναφέρονται πάντως με βάση και τα αποτελέσματα της σχετικής διαβούλευσης, που χαιρετίζουν στην πλειονότητά τους τη σχετική πρωτοβουλία της ΡΑΑΕΥ, ενδεικτικά τα εξής: «*συνεπάγονται την επιβολή ενός premium*

πάνω στην δίκαιη τιμή της συναλλαγής. Κάτι τέτοιο θα καταστήσει λιγότερο ανταγωνιστικά αυτά τα συμβόλαια κυρίως ως προς τους βασικούς αγοραστές ηλεκτρικής ενέργειας από RES PPA.» (Μυτιλιναίος, 16.12.2022). Ζήτημα γεννάται συνεπώς αν στη στάθμιση μεταξύ της αποκεντρωμένης ή κεντροκοποιημένης συναλλαγής θα πρέπει εν προκειμένω να ισχύσει η πρώτη ή η δεύτερη και άρα να υπερισχύσει το κριτήριο της συμβατικής ελευθερίας ή της ρύθμισης για την πιο στενή παρακολούθηση των σχετικών συναλλαγών, ανάλογα με την προσφορότητα του μέτρου.

IV. Σκέψεις ρυθμιστικού προβληματισμού

75. Η ανωτέρω ανάλυση καταδεικνύει ότι έχουν διαμορφωθεί οι αναγκαίες συνθήκες ρυθμιστικής ωριμότητας για να μπορέσει να κατευθυνθεί η ενωσιακή έννομη τάξη, αλλά και η εθνική ως συνιστώσα αυτής, σε μία λύση αγοράς PPA.

76. Παραπάνω τέθηκε το ζήτημα αν αυτή η αγορά θα είναι αμιγώς αποκεντρωμένη ή αν θα πρέπει ή θα μπορεί να διαλάβει και συνιστώσες κεντροκοποιημένες αγορές.

77. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα δεν δείχνει να αποτελεί εύκολη υπόθεση. Και τούτο διότι μπορούν να προβληθούν επιχειρήματα τόσο υπέρ όσο και κατά της κάθε επιλογής. Ενδεικτικά, επιχείρημα ως προς την κατεύθυνση της αποκεντρωμένης λύσης θα μπορούσε να είναι ο διμερής, διαρκής και μακροχρόνιος χαρακτήρας των σχετικών συμβάσεων που τουλάχιστον κατά τα ισχύοντα σήμερα εδραιώνεται σε ιδιωτικές συμφωνίες των μερών. Αντίθετα, επιχείρημα υπέρ της κεντροκοποιημένης προσέγγισης θα μπορούσε να είναι η ανάγκη διεύρυνσης της αγοράς, υπό τις παραδοχές και επιδιώξεις και της ΕΕ, ώστε να καταστεί δυνατή η πρόσβαση σε αυτή περισσότερων ενδιαφερομένων να συναλλάγουν σε τέτοια προϊόντα και συναφώς η εξυπηρέτηση του στόχου της προστασίας του περιβάλλοντος με την πιο ενισχυμένη και διευρυμένη χρήση των σχετικών προϊόντων που εξ εξορισμού λειτουργούν φιλικά και προστατευτικά ως προς αυτό. Ακολουθώντας, το αναφερόμενο επιχείρημα θα μπορούσε να δομηθεί στη βάση της ρύθμισης της αγοράς με κανόνες συμβατούς ως προς το προφίλ της και ενθαρρυντικούς ως προς την πρόσβαση σε αυτή, ώστε να μπορεί η ρύθμιση να επιτύχει τον επιδιωκόμενο στόχο. Η ρύθμιση εξάλλου για να μη δημιουργεί κινδύνους ή να επηρεάζει αρνητικά υφιστάμενες εδραιωμένες αποκεντρωμένες συμβατικές λύσεις, θα μπορούσε να εισάγει προαιρετικό και όχι υποχρεωτικό χαρακτήρα ως προς την πρόσβαση και συμμετοχή σε μία κεντροκοποιημένη πλατφόρμα PPA.

78. Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι για να επιλεγεί η όποια λύση προς την κατεύθυνση της υιοθέτησης ή μη κεντροκοποιημένης αγοράς PPA, είναι σκόπιμο να συνεκτιμηθούν οι εξής βασικές παράμετροι:

- Αν οι συναλλαγές PPA είναι πράγματι δεκτικές λύσεων πολυμερούς διαπραγμάτευσης ως προς την τιμή τους ή αποτελούν κατ' ουσίαν κατ' ιδίαν συναλλαγές που διαμορφώνονται με βάση τις ιδιωτικές συμφωνίες των ενδιαφερομένων.
- Συναφώς, αν η συναλλαγή PPA επιδέχεται λύσεων τυποποίησης με σκοπό την «εργαλειοποίησή» της σε προϊόν αγοράς και διαπραγμάτευσης ή αν αρκούν οι απλές διμερείς συμβατικές συμφωνίες χωρίς τη σχετική εργαλειοποίηση της συναλλαγής. Ενδεικτικά, αξίζει να επισημανθεί ότι υφίστανται ήδη συμβατικές προσεγγίσεις τυποποίησης και μάλιστα σε επίπεδο ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών (βλ. EFET), που όμως λειτουργούν ως λύσεις απλής διαμόρφωσης συμβάσεων πλαισίου για τη διευκόλυνση της σύναψης των διμερών συμ-

φωνιών εκ μέρους των συμβαλλομένων και όχι ως λύσεις διαμόρφωσης συνθηκών οργανωμένης διαπραγμάτευσης.

- Αν οι συναλλαγές PPA αποτελούν συναλλαγές που χρήζουν ειδικότερων θεσμικών ή συμβατικών ρυθμίσεων για τη διαχείριση των κινδύνων που εγκυμονούν.
- Περαιτέρω αν οι σχετικές συναλλαγές χρειάζεται να υπαχθούν σε διαδικασίες εκκαθάρισης (clearing) ή γενικότερα αν είναι δεκτικές τέτοιων λύσεων. Συναφώς, αν αποτελεί ενδεδειγμένη λύση η ύπαρξη κεφαλαίων εγγύησης κρατικής προέλευσης και παρέμβασης για την κάλυψη του κινδύνου, όπως τα διαμορφούμενα ενωσιακά μέτρα προβλέπουν, ή αν τα ζητήματα του κινδύνου αντισυμβαλλομένου θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν και με άλλες ρυθμιστικές εκδοχές, όπως είναι η μετάθεση του κινδύνου σε φορείς κεντροκοποιημένης εκκαθάρισης (βλ. Ν 4425/2016, άρθρ. 12, 16).
- Υπό την ίδια προσέγγιση, αν οι ανωτέρω εκδοχές κρατικής ενίσχυσης θα ήταν σκόπιμο να συνδυαστούν με κάποια σχετικά μοντέλα εκκαθάρισης για την πιο ορθολογικοποιημένη λειτουργία της. Θέτοντάς το διαφορετικά, ερευνητέο είναι αν η διαμορφούμενη λύση της κρατικής ενίσχυσης που υιοθετείται κατά τις ανωτέρω ενωσιακές προτάσεις, θα μπορούσε να βελτιωθεί με τη χρήση λύσεων που προσφέρει η αγορά, υπό έναν αποδοτικό συνδυασμό.

79. Σκέψεις ρυθμιστικού προβληματικού θα μπορούσαν να είναι πολλές. Η λεπτομερής αποτύπωση όμως αυτών εκφεύγει του πεδίου της παρούσας. Θα ήταν πάντως σκόπιμο να δοθεί στην παρούσα ένα αποτύπωμα κεντρικού προβληματισμού με σκοπό τη συμβολή του στη δημόσια πλέον συζήτηση αλλά και διαβούλευση που γίνεται επί του θέματος ενόψει και της επικείμενης ευρωπαϊκής εναρμόνισης. Υπό την πρώτη αυτή ρυθμιστική θεώρηση και αφετηρία του προβληματισμού θα μπορούσε για παράδειγμα να νοηθεί ως ενδεικτική προσέγγιση, πέραν των αποκεντρωμένων λύσεων που υφίστανται σήμερα (OTC PPA), η παράλληλη υιοθέτηση ενός κεντροκοποιημένου συστήματος που θα επιτρέψει τη συνάντηση της προσφοράς και ζήτησης σε συμβάσεις PPA. Το σύστημα αυτό θα μπορούσε να μην ορίζεται κατ' ανάγκη ως τόπος κατάρτισης συναλλαγών αλλά ως τόπος εκδήλωσης του συναλλακτικού ενδιαφέροντος, ως εξιδιασμένη μεσιτική λειτουργία, που θα υποδείκνυε στους ενδιαφερόμενους ευκαιρίες συναλλαγής σε συμβάσεις PPA.

80. Η επιλογή αυτή ανάλογα με τις συνθήκες της αγοράς αλλά και τις ειδικότερες ενωσιακές και εθνικές ρυθμίσεις που θα υιοθετηθούν, θα μπορούσε θεωρητικά να συνοδεύεται και από πιο συντονισμένες λειτουργίες συναλλαγής, όπως για παράδειγμα από διαδικασίες διαπραγμάτευσης, όπως γίνεται με τη μέθοδο των δημοπρασιών που απαντώνται σε ανάλογες αγορές του εξωτερικού (ανωτ. αρ. 59). Μια τέτοια εκδοχή θα επέτρεπε στους ενδιαφερομένους να ανευρίσκουν λύσεις και ως προς τη σύναψη των σχετικών συμφωνιών υπό συνθήκες πιο διαφανούς τιμολόγησής τους (τιμές δημοπρασίας).

81. Στο πλαίσιο της ανωτέρω εκδοχής θα ήταν εύλογο να καθορίζονται και ορισμένα κριτήρια για την πρόσβαση των συμμετεχόντων στο σχετικό κεντροκοποιημένο σχήμα PPA, υπό τις παραπάνω εκδοχές απλής μεσιτικής ή και διαπραγματευτικής λειτουργίας, με γνώμονα την ανάγκη για ασφαλή, αποτελεσματική και αξιόπιστη λειτουργία της αγοράς.

82. Εύλογη διαφαίνεται υπό μια τέτοια εκδοχή η ύπαρξη λειτουργίας διαχείρισης κινδύνου σε κεντρικό επίπεδο. Τούτη η συνθήκη ενυπάρχει εξάλλου κατά τα ισχύοντα στα λεγόμενα sleeved PPAs, όπου τρίτος διαμεσολαβητής (π.χ. προμηθευ-

τής) μεσολαβεί μεταξύ του παραγωγού και του καταναλωτή και διαχειρίζεται τους σχετικούς κινδύνους μεταξύ αυτών. Η λειτουργία αυτή, που συμβατά μπορεί να ασκείται και από κεντρικό φορέα εκκαθάρισης, δυνητικά μπορεί να έχει διάφορες συνιστώσες, όπως είναι αυτή της παρακολούθησης των συναλλαγών (monitoring), των δικαιωμάτων και υποχρεώσεων ανά συμμετέχοντα και των εγγενών κινδύνων, αλλά και της μέτρησης του κινδύνου των ανοιχτών συμβολαίων PPA στις τιμές της αγοράς ώστε να αποτιμάται ο κίνδυνος (market-to-market) που η πιθανή αθέτηση των υποχρεώσεων εκ μέρους των συμβαλλομένων μερών μπορεί να επιφέρει. Μια τέτοια προσέγγιση βέβαια για να μπορεί να λειτουργήσει προϋποθέτει ότι οι συμβάσεις PPA, σε μία εκδοχή κεντροποιημένης κατά τα ανωτέρω αγοράς, μπορούν να λειτουργούν τυποποιημένα και άρα μπορούν να προσδιορίζονται στις συναλλαγές κατ' είδος και αριθμό ως συνθήκη αναγκαία για τη «μαζική» διαχείριση του κινδύνου της αγοράς.

83. Στο ίδιο μήκος κύματος, δεν θα ήταν σκόπιμο να αποκλειστούν και ενδεχόμενα ασφαλειοποίησης του κινδύνου που οι ως άνω αποτιμώμενες θέσεις των μερών δημιουργούν στην αγορά. Μια τέτοια εκδοχή θα οδηγούσε βέβαια σε επιπλέον παραμετροποιήσεις, καθώς θα υποχρέωνε τα μέρη, ή έστω τους συμμετέχοντες στην αγοραστική πλευρά (off-takers), να καλύπτουν με κάποιο τρόπο εκ των διαθεσίμων τους τον κίνδυνο που η θέση τους σε συμβόλαια PPA δημιουργεί στην αγορά. Αυτή η συνθήκη αν και θα αύξανε ενδεχόμενα το κόστος της συμμόρφωσης των συναλλασσομένων, κατά την έννοια του “premium” που επισημάνθηκε ανωτέρω, δεν μπορεί να παραγνωρισθεί ότι θα συνέβαλε στην αξιοπιστία του θεσμού. Και τούτο διότι θα διαμόρφωνε ένα διαφορετικό προφίλ φερεγγυότητας των συμβαλλομένων (ιδίως σε σχέση με τις πιο μικρές επιχειρήσεις που θα ήθελαν να συμβληθούν ως αγοραστική πλευρά, π.χ. και μέσω ΦοΣΕ), που θα ενίσχυε το βαθμό συμμετοχής στην αγορά PPA και άρα την επίτευξη του στόχου που συνίσταται στην προστασία του περιβάλλοντος.

84. Εξάλλου η ασφαλειοποίηση του κινδύνου αλλά και η τυποποίηση των συμβολαίων αποτελεί οδηγό και για περαιτέ-

ρω λύσεις ωρίμανσης της αγοράς. Ενδεικτικά μια τέτοια προσέγγιση θα μπορούσε να συμβάλλει στη μείωση του κόστους κάλυψης που αναλαμβάνει το κράτος σε σχέση με τη λειτουργία των συστημάτων εγγυήσεων. Και τούτο διότι τα κεφάλαια κάλυψης που το κράτος θα υποχρεούνταν κατά την ενωσιακή ρύθμιση να παρέχει θα μειώνονταν στην έκταση των ασφαλειών που οι συμμετέχοντες θα κατέθεταν ως άνω για την κάλυψη του κινδύνου. Επίσης η τυποποίηση των συμβολαίων θα μπορούσε και αυτή να αποτελεί σημαντική παράμετρο για τη μείωση του κόστους συναλλαγής στην αγορά PPA, διευκολύνοντας μεταφορές συμβολαίων και ως αναγκαστικό μέτρο ώστε τα «ανοιχτά συμβόλαια» να μη καταγγέλλονται κατ' ανάγκη σε περίπτωση αδυναμιών ή αφερεγγυοτήτων των συμβαλλομένων αλλά να μεταφέρονται σε άλλους, ενδιαφερομένους να συναλλάγουν (transferability, portability). Οι έννοιες αυτής της μεταφοράς δεν είναι εξάλλου άγνωστες στο «δίκαιο της εκκαθάρισης» που ευρέως ρυθμίζει τις χρηματιστηριακές συναλλαγές (βλ. άρθρ. 2.7, Μέρ. 2, Ενότ. IV Κανονισμού Εκκαθάρισης Συναλλαγών επί Παραγώγων, Απόφαση 1/704/22-01-2015 Επιτροπής Κεφαλαιαγοράς).

85. Παρέπεται ότι η ανεύρεση λύσεων για την ανάπτυξη και τη λειτουργία συμβάσεων και αγορών PPA δεν είναι στεγανοποιημένη στη βάση δογμάτων ή περιοριστικών εκδοχών ρύθμισης. Αντίθετα αποτελεί θέμα διαβούλευσης και στάθμισης προτεραιοτήτων και επιλογών με βάση και τις δικαιιοπολιτικές θεωρήσεις της Ένωσης που εν προκειμένω συντείνουν στον βασικό και έχοντα τη μεγαλύτερη ρυθμιστική προτεραιότητα στόχο της, την προστασίας του περιβάλλοντος. Ο στόχος αυτός ενδιαφέρει μάλιστα κατά την ενωσιακή επιταγή να διαμορφωθεί υπό συνθήκες πλήρους κατά το δυνατό συμμετοχής των συντελεστών της αγοράς, ήτοι όχι μόνο των μεγάλων επιχειρήσεων αλλά και των μικρομεσαίων.

86. Η ενωσιακή προσέγγιση του θεσμού των PPA έχει συνεπώς χαραχθεί, καταλείποντας πάντως το περιθώριο ο ειδικότερος σχεδιασμός του αρχιτεκτονήματος της αγοράς PPA να παραμένει σε μεγάλο βαθμό εθνική υπόθεση. Προσδοκάται κατόπιν τούτων η αξιοποίηση του περιθωρίου αυτού.